

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Muži na rodičovské dovolené – výjimka nebo běžná věc?

Vypracovala: Pavla Kořenská
Vedoucí práce: Mgr. Marek Šebeš, Ph.D.

České Budějovice 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

.....

Datum

.....

Podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Marku Šebešovi, Ph.D., který mi poskytl cenné rady a připomínky při psaní této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá fenoménem mužů na rodičovské dovolené jak v České republice, tak ve vybraných zemích Evropské unie. Téma je velmi obsáhlé a tak je obtížné v limitujícím rozsahu vytvořit podrobnou analýzu. Nejprve jsou charakterizovány základní modely rodiny, které se vyskytovaly v průběhu historie současně s evolučními změnami společnosti. Dále je v práci nastin historického vývoje rodičovské a mateřské dovolené. Důležitou částí kvalifikační práce jsou kapitoly, v nichž je kladen důraz na otce, vývoj otcovství v minulosti, roli, kterou otec hraje v životních fázích dítěte do 6 let, tedy do doby, kdy je o dítě pečováno v domácím zázemí a v mateřské škole a také příklady otců trávících čas na rodičovské dovolené. Práce se zaměřuje na tři země Evropské unie: Českou republiku, Švédsko a Francii. V jednotlivých zemích je analyzována rodinná politika, porodnost a obecné charakteristiky mateřské a rodičovské dovolené. Součástí bakalářské práce jsou také tři mapové výstupy zachycující státy Evropské unie a v nich otcovskou dovolenou „daddy’s day“ a rodičovskou dovolenou, určenou ženám a mužům. Na závěr je uvedeno několik českých projektů spadajících pod záštitu organizace Ligy otevřených mužů, které se snaží napomáhat mužům, již se rozhodnou odejít na rodičovskou dovolenou.

Abstract

This Bachelor Thesis deals with the phenomenon of the paternity leave in the Czech Republic as well as in other selected countries of the European Union. The topic is really extensive therefore it is difficult to create a detailed analysis limited in scope. First, the basic models of the family which occurred in the course of history together with the evolutionary changes in the society are characterized. Next, historical development of parental and maternity leave is outlined in the thesis. Important part of the qualification work are the chapters where the role of the father is highlighted together with the development of the fatherhood in the history as well as the role that the father plays in the stages of life of the child by the age of 6; that means until the time when the child is cared about in the family environment and nursery school. Examples of fathers on paternity leave are also emphasized in these chapters. The thesis aims at three countries of the European Union: The Czech Republic, Sweden and France. In the individual countries, family policy, birthrate and general characteristics of the maternity and parental leave are analyzed. The Bachelor Thesis also consists of three map outputs which capture paternity leave “daddy’s day” and parental leave, designated for women as well as men, in these states of the European Union. In conclusion, several examples of Czech projects are introduced. These projects come under the auspices of organization The League of Open Men which is trying to help the men who decide to go on paternity leave.

Obsah

Úvod.....	8
Metodika.....	9
1. Historie vývoje rodiny.....	10
1.1 Tradiční model rodiny.....	10
1.2 Moderní model rodiny.....	11
1.3 Postmoderní model rodiny.....	12
2. Mateřská a rodičovská dovolená - historie.....	14
3. Rodičovská dovolená – má pečovat žena nebo muž?.....	16
3.1 Jací muži odcházejí na rodičovskou dovolenou?.....	18
4. Vývoj otcovství.....	20
4.1 Počátky otcovství.....	20
4.2 Novověk.....	20
4.3 Dvacáté století.....	21
5. Role otce v životě dítěte.....	22
5.1 Kojenec.....	22
5.2 Batole.....	22
5.3 Předškolní věk.....	23
6. Rodinná politika.....	24
7. Česká republika.....	30
7.1 Rodinná politika.....	30
7.2 Vývoj porodnosti.....	31
7.3 Vývoj mateřské a rodičovské dovolené.....	32
7.4 Mateřská dovolená.....	33
7.5 Rodičovská dovolená.....	34

8. Rodinné politiky vybraných států EU.....	38
8.1 Švédsko.....	38
8.1.1 Rodinná politika.....	38
8.1.2 Vývoj porodnosti.....	39
8.1.3 Mateřská dovolená.....	41
8.1.4 Rodičovská dovolená.....	41
8.2 Francie.....	44
8.2.1 Rodinná politika.....	44
8.2.2 Vývoj porodnosti.....	46
8.2.3 Mateřská dovolená.....	46
8.2.4 Rodičovská dovolená.....	48
8.2.5 Mateřské asistentky a kolektivní zařízení.....	49
9. Projekty v ČR na podporu otcovství.....	51
Závěr.....	53
Seznam literatury.....	55
Seznam tabulek, grafů a map.....	61

Úvod

Téma muži na rodičovské dovolené patří v posledních letech v Evropě mezi často diskutované. Hlavní důvody, proč je tento sociální jev často diskutovaný, jsou: genderové rozdíly¹ mezi pohlavím, vůdčí role v rodině a také harmonizace zaměstnání a rodiny. Bakalářská práce pojednává o fenoménu, kdy na rodičovskou dovolenou nastupují muži. Tradiční model rodiny začíná být pasé a přeměňuje se na moderní model. Doba, kdy na rodičovskou dovolenou nastupovala pouze žena, již dnes neplatí. Jako hlavní příčinu lze zařadit dilema žen, které řeší, zda chtějí krátce po porodu nastoupit zpět do práce a rozvíjet svou kariéru, nebo zůstat doma s dítětem. Pokud se žena rozhodne pro svou kariéru, je dobré předat svou roli muži a ne chůvě. A proč by se o dítě nemohl starat muž? Otec je také rodič, stejně jako matka a rodičovskou roli může muž zastat mnohdy i lépe než žena. Ovšem je jasné, že pokud žena, která se svým dítětem nezůstane na rodičovské, tak se své role a svých povinností se nevzdává.

Touto prací bych ráda toto téma více objasnila a poukázala na to, že muž, který je se svým dítětem doma, přestává být v některých státech raritou, i když většina populace může být jiného názoru. Mohu předpokládat, že státy, které více podporují rodiny a zájmy dítěte, jako jsou Skandinávské státy nebo například Francie, budou mít více otců na rodičovské dovolené než státy bývalého komunistického režimu.

V bakalářské práci se nejdříve budu zabývat modely rodiny, jakými zvyky se vykazují a také, kde se tyto modely vyskytují. K modelům bude patřit i rozdělení rolí mezi muži a ženami v rodině a důvody, proč muži nechtějí nebo chtějí odejít na rodičovskou dovolenou a účastnit se tak aktivního otcovství. Zaměřím se i na roli otce v životě dítěte, jak velký vliv má otec na výchovu a na jeho vývoj. Objeví se zde i nástin vývoje rodičovské a mateřské dovolené a také otázka, zda má pečovat o dítě primárně žena nebo muž. Dále rozeberu rodinné politiky ve vybraných zemích Evropské unie, cílem bude porovnat politiky mezi sebou a najít ten nejvhodnější model. Na závěr se zaměřím na projekty, které se v České republice snaží integrovat otce na rodičovské dovolené a podporovat je.

Cílem mé práce je poukázat na rozvoj angažovaného otcovství ve vybraných státech a v České republice. Ukázat, že otec na rodičovské dovolené je pozitivním přínosem pro dítě a že změna tradičního modelu rodiny na moderní model není již výjimkou.

¹ Gender = „Pojem gender vyjadřuje mnohdy velmi rozdílné názory na průměrné (očekávané a akceptovatelné) chování mužů a žen v jejich rolích, diferencované jak z hlediska prostorového, tak časového.“ (Maříková, H., 1999)

Metodika

Ke své práci jsem použila několik monografií a dále mnoho internetových článků zabývajících se výzkumy týkajícími se mužů na rodičovské dovolené. Vycházela jsem i z článků od jednotlivých autorů věnujících se angažovanému otcovství, rodinným politikám a rodinným modelům.

Modely rodiny a jejich vývoji se zabývá sociolog Ivo Možný. Tři stěžejní publikace od tohoto autora se nazývají – Moderní rodina (1990), Sociologie rodiny (1999) a Rodina a společnost (2006). Dále se rodinou zabývá například francouzský autor De Singly ve své knize Sociologie současné rodiny (1999). Všechny tyto publikace se zaměřují na tradiční, moderní a postmoderní modely rodiny.

Články nebo publikace, ve kterých jsou vyhodnocovány výzkumy týkající se rodin, jsem v první řadě využila od socioložky Hany Maříkové, která se muži na rodičovské dovolené zabývá již několik let, a Radky Dudové, zabývající se genderovými rozdíly a rodinou. Dále jsem použila výzkumy z organizace Ligy otevřených mužů z roku 2015, které se zaměřily především na názory rozdělení rolí v rodině. Tato organizace též vytváří projekty, jež podporují angažované otcovství.

Data jsem čerpala primárně od Ministerstva práce a sociálních věcí, z databáze Eurostat a z internetových stránek OECD. K populačnímu vývoji v jednotlivých zemích jsem především využila demografický informační portál Demografie.info.

1. Modely rodiny

Na úvod této kapitoly bych nejdříve definovala pojem rodina. Co si máme pod tímto pojmem představit? Najít jednu výstižnou definici je poměrně náročné, ne všichni si představí to samé. Například ekonom Krebs definuje rodinu jako: „*soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, příp. jednoho rodičů s dítětem nebo dětmi.*“² Psycholog Matějček považuje rodinu za: „*nejstarší lidskou společenskou instituci, která vznikla nejen z přirozeného pudu pohlavního, jenž vede k plození a rozmnožování daného živočišného druhu, ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život.*“³ Sociolog Možný říká, že rodina je: „*nejvýznamnější nomická instituce*“, která je „*místem, kde naše konstrukce sociální reality nabývá svých základních obrysů: v rodině se neustále definuje a redefinuje sociální svět, formují hodnoty a ustavují cíle jednání.*“⁴

1.1 Tradiční model rodiny

V tradiční rodině vždy převládaly zájmy rodiny jako celku na úkor zájmů jedince. Neexistovalo, aby si jedinec plnil své sny a nebral ohled na společnost. Muž zde byl chápán jako hlavní živitel rodiny a žena plnila své funkce v soukromé sféře, rodině. Funkce živitele a funkce pečovatelky tvořily jakýsi komplex, který je držel při životě.⁵ Při výběru budoucího partnera měli rozhodující slovo vždy rodiče, kteří zohledňovali několik hledisek a to jestli muž pochází z dobré rodiny a je finančně zabezpečený.⁶

Do tohoto modelu rodiny lze zařadit dva typy evropské rodiny, které se stabilizovaly v průběhu 16. století. První typ se nazývá západoevropský a druhý východoevropský, mezi nimi se nacházela pomyslná hranice, tzv. Hajnalova linie (podle jejího maďarsko-bristkého autora J. Hajnala). Tato linie zasahovala dříve i na území Čech. Rodinný model v Čechách odpovídal typu západoevropskému, kdežto Morava a Slezsko spadala pod východoevropský typ. Západní Evropa se vyznačovala menšími počty členů v rodině a velmi malou vazbou na příbuzné. Pokud si pár přál založit rodinu, bylo důležité, aby byl i hmotně zabezpečený a ekonomicky nezávislý, z tohoto důvodu se manželství uzavírala ve vyšším věku a někteří jedinci zůstávali svobodní. Naopak ve východní Evropě snatečnost vykazovala vysoká čísla, manželství se uzavírala mnohem dříve a partnery dělil poměrně velký věkový rozdíl.

² Krebs, V. a kol. 2007. *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s., s. 348.

³ Matějček, Z. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, s. 15.

⁴ Možný, I. 2006. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, s. 277.

⁵ Maříková, H. 1999. Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 08. 04. 2016]. Dostupné z: <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/143_99-6wptext.pdf>, s. 14.

⁶ Možný, I. 2006. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, s. 21.

Rodiny byly mnohočlenné, v čele s otcem, a pospolu žily mnohdy až čtyři generace. Členové mužského pohlaví zabezpečovali a starali se o ty slabší. Dcery se odstěhovaly ke svým manželům a muži společně hospodařili.⁷

1.2 Moderní model rodiny

Ve 20. století se společnost začala přetvářet jak po sociální, politické, tak i ekonomické stránce. Vytváří se tzv. moderní rodina. Tento typ rodiny, nazýván nukleární rodinou, je dvougenerační, sestávající se z rodičů a jejich dětí. Nukleární rodina se vyznačuje určitou samostatností, nepreferuje domácnost třígenerační, ve které sdílelo bydliště několik generací pohromadě. Vícegenerační rodiny ovšem úplně ze společnosti nevymizely, vyskytují se tam, kde partneři potřebují výpomoc svých rodičů v péči o děti nebo mají finanční problémy.

Manželství se již neuzavírají pod takovým tlakem rodičů jako v dřívější době, ale roli zde hraje láska. Rodiče působí pouze necíleně na výběr budoucího partnera a to pomocí hodnot, které vštěpovali svému potomkovi, v průběhu jeho socializace.⁸ Pokud jeden z partnerů není ve svazku spokojený, má možnost manželství ukončit, v tradiční rodině tato možnost nebyla, svazek mohl skončit až smrtí jednoho z partnerů.⁹

Mnoho funkcí již zastává stát, a tak rodina ztrácí některé své primární funkce. Rodina stále zastává funkci reprodukční, citovou, zábavnou apod., avšak jedinci tráví mnoho času mimo zázemí rodiny, a tím ztrácí svou pospolitost. Muž již nepracuje ve svém bydlišti, ale odchází do zaměstnání a děti jsou vychovávány především v zařízeních, to vše se odehrává mimo domov.¹⁰ Ženy se staly závislé na finančních příjmech svých mužů a staraly se o chod domácnosti, včetně péče o děti.¹¹

⁷ Sedláková, R. 2009. *Vybraná sociologická témata: kapitoly ze sociologie pro kombinované studium*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, s. 34.

⁸ Možný, I. 1999. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON, s. 110.

⁹ Možný, I. 1990. *Moderní rodina*. Praha: SLON, s. 77.

¹⁰ Sedláková, s. 33.

¹¹ Možný, I. 2006. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, s. 176.

1.3 Postmoderní model rodiny

Koncem 20. století nastává postmoderní období, které se dnes týká i české společnosti. Toto období je charakteristické několika rysy a to: individualitou, muž i žena chtějí budovat svou kariéru a být nezávislí jeden na druhém, dále větší závislostí rodiny na státu, kdy rodiče využívají předškolní a školní instituce, a také větší nezávislost na okruhu příbuzných. Nejvíce se prosazuje zájem dítěte, to je důvod, proč stát zasahuje do rodinného života. Rodina, jako hlavní aktér v socializaci dítěte, se dnes neustále zmenšuje. Do popředí se dostávají jiní činitelé, kteří přispívají k socializaci dítěte, jako je například v pozdějším věku škola, přátelé apod. Rodinu v postmoderní době tvoří tzv. centrální zóna, která sestává z ženy, manžela a dětí a dále je obklopena tzv. vedlejšími zónami, ty představují předci a potomci.¹² Postmoderní rodina se též nazývá vztahová, to znamená, že každý chce především své osobní štěstí a základem je emocionální náklonnost mezi jednotlivými členy rodiny.¹³ Émile Durkheim, na konci 19. století, popisuje znaky postmoderní rodiny takto: „*Ke své rodině máme pevný vztah jen proto, že máme pevný vztah k osobě svého otce, matky, k osobě své ženy a dětí. Všechno však bylo jinak v době, kdy vztahy, které pramenily z věcí, převládaly nad těmi, které vycházely z osob. V době, kdy celá rodinná organizace měla především udržet domácí statky v rodině a kdy všechny osobní ohledy se ve srovnání s tím zdály podružnými.*“¹⁴

Lidé do manželských svazků nevstupují v tak hojně míře, jako tomu bylo dříve, chtějí být více svobodní a manželství zakládají spíše jen tehdy, kdy jsou partneři rozhodnutí mít potomky.¹⁵ Ovšem musíme vzít v potaz i nově vzniklé alternativy, které jsou založené na volnějších a často bezdětných vztazích. Tyto alternativy se vytváří na základě vlivů soudobých proměn jak v kulturní, tak v hodnotové sféře. Příkladem může být fenomén tzv. singles, jenž představuje jedince, kteří upřednostňují vlastní seberealizaci, kariéru a své záliby. Singles nemají potřebu udržovat dlouhodobé vztahy, tudíž ani žít s partnery ve společné domácnosti. Dále existuje specifické soužití partnerů, označované jako tzv. living apart together, představující partnerské dvojice žijící dlouhodobě odděleně.¹⁶ Tyto „trendy“ soudobé společnosti se vyskytují poměrně ve velkém množství především u mladé populace.

¹² De Singly, F. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, s. 11.

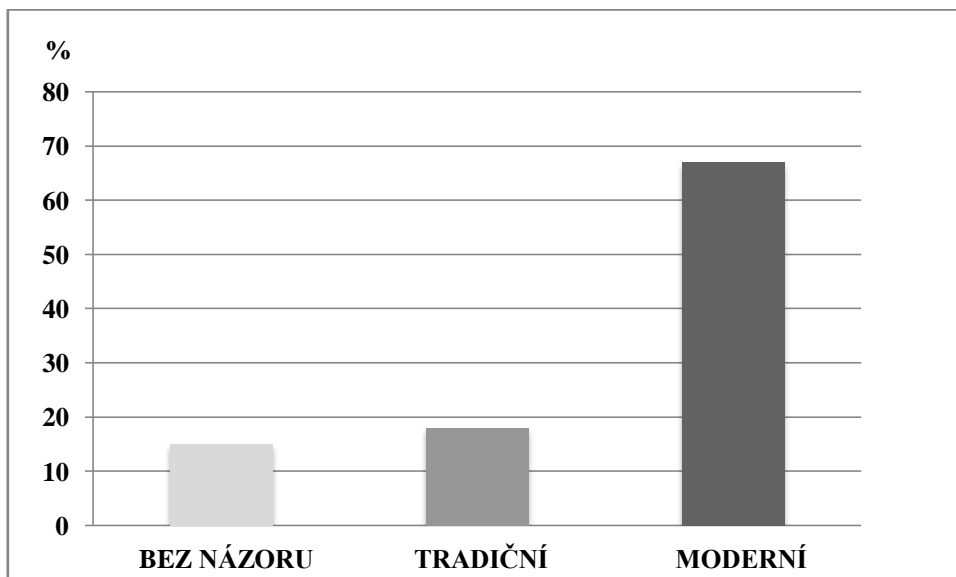
¹³ Sedláková, R. 2009. *Výbraná sociologická témata: kapitoly ze sociologie pro kombinované studium*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, s. 37.

¹⁴ Durkheim, E. In: De Singly, F. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, s. 11.

¹⁵ Tamtéž, s. 90-91.

¹⁶ Sedláková, s. 41.

Graf č. 1: Dělení rolí mužů a žen v rodině v (%) k roku 2015

Zdroj: LOM, *Mužská perspektiva*.¹⁷ (vlastní zpracování)

Liga otevřených mužů (LOM) realizovala v roce 2015 výzkum, jehož záměrem bylo zjištění postojů a názorů, které se týkají rovných příležitostí žen a mužů. Výzkum byl proveden na vzorku 1008, který sestával z mužů a žen starších 15 let, jež jsou součástí Národního panelu. Jednou z otázek, kterou respondenti zodpovídali, byla: Který způsob dělení rolí mezi mužem a ženou v rodině je Vám bližší? Lidé mohli vybírat mezi možnostmi: tradiční způsob, moderní nebo nemám vyhraněný názor.¹⁸ Tradiční dělení rolí představuje ženu starající se o domácnost, včetně dětí a muže v roli živitele. Moderní dělení je charakteristické tím, že muž se zapojí více do péče o dítě a ženě pomáhá v domácnosti. Žena má tak možnost být zaměstnána.

Graf č. 1 představuje procentuální zastoupení odpovědí na tuto otázku. Nejvíce respondentů, celkem 67 %, preferuje moderní rozdělení rolí v rodině a to je překvapivé. Tradiční rozdělení preferuje 18 % dotázaných a nejméně, tj. 15 % osob, nemělo vyhraněný názor. Při hlubším zkoumání se zjistilo, že tradiční způsob preferují muži nejmladšího věku, svobodní a bezdětní. To je podle mého názoru logické, pokud jsou muži svobodní, nemají potřebu dělit si s někým role. U moderního rozdělení převládaly ženy, avšak ne výrazně. Byly to osoby spíše vzdělanější (VŠ), ve věku 25-34 let, ženatí/vdané a měli více dětí. Tato skupina respondentů prosazuje rovné příležitosti mužů a žen, které jsou běžné pro dnešní demokratickou společnost. Dotázaní, již se nerozhodli pro moderní ani tradiční dělení rolí, byli zpravidla nejmladší a svobodní.

¹⁷ Liga otevřených mužů. 2015. *Mužská perspektiva*. [online]

Dostupné z: <http://ilom.cz/wp-content/uploads/2015/11/Muzska_perspektiva_FINAL.pdf> [cit. 26. 03. 2016], s. 19.

¹⁸ Tamtéž.

2. Mateřská a rodičovská dovolená – historie a vývoj

Mezi první zákony podporující rodiny v péči o dítě patřily zákony týkající se mateřské dovolené, které se v Evropě objevily na přelomu 19. a 20. století. Jednalo se o zákony konkrétně pro Německo, Švédsko a Francii, to jsou i v dnešní době země, které mají rodinnou politiku na velmi dobré úrovni. V roce 1919 vydala Mezinárodní organizace práce doporučení, která podporovala těhotné ženy v zaměstnání, konkrétně organizace požadovala, aby se zavedlo určité období, ve kterém by žena nepracovala a mohla pečovat o své dítě, dále byl požadavek na finanční příspěvek a ochrana pracovního místa.¹⁹

Po 2. světové válce byla prvně zavedena mateřská dovolená, důvod byl takový, že ženy během války pracovaly místo mužů, a tak se měly zpátky vrátit do domácností a vykonávat domácí práce. Mateřská dovolená měla tedy za úkol opět se vrátit k tradičním typům rodin a zvýšit porodnost. Zavedení určitého období, kdy žena zůstala doma před porodem a po porodu dítěte, se ujalo a bylo povinné, bohužel ochrana pracovního místa, ne ve většině zemí, stejně tak finanční příspěvek nebyl zaveden. Žena tak musela být stále závislá na mzdě svého muže a nemohla se pracovně rozvíjet.²⁰

V roce 1964 se mateřská dovolená např. v České republice zvýšila na 22 týdnů z předcházejících 18 týdnů. Pokud žena vychovávala dítě sama, měla nárok až na 26 týdnů a dále na 35 týdnů v případě vícečetného porodu.²¹ Od druhé poloviny 60. let se stala mateřská dovolená nepovinným obdobím, kdy se žena měla projít rekonvalescencí po porodu a pečovat o novorozence. Dovolená se opět navýšila roku 1968 na 26 týdnů, 35 týdnů zůstalo neměnných. Pracovní místo bylo pod ochranou zákona a tak o něj žena nemohla přijít. Mezi prvními zeměmi, které ochranu zavedly, byly na začátku 70. let Portugalsko, Španělsko, Finsko a Kanada. Později v druhé polovině 70. let Francie, Nizozemí a Dánsko, v 80. letech Irsko a Řecko.²²

Když se mateřská dovolená vymezila jako čas určený k péči o dítě a také jako vzájemné zvykání si rodiče na dítě a naopak, začaly přicházet návrhy o zavedení mateřské i pro otce, a tudíž celkové zrovnoprávnění mužů a žen. Mateřská dovolená byla v některých zemích doplněna o rodičovskou dovolenou nebo tzv. dovolenou k péči o dítě, měla delší trvání a také byla méně finančně nahrazována, ale zato přístupná i mužům.

¹⁹ Maříková, H., Radimská, R. 2003. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/956/pruzkum.pdf>> [cit. 11. 02. 2016], s. 5.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Palonciová, J. a kol. 2013. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice*. [online] Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_360.pdf> [cit. 20. 02. 2016], s. 61.

²² Maříková, s. 6.

V roce 1974 byl zaveden ve Švédsku institut rodičovské dovolené takzvaný Parental Insurance Act. Rozšířil se i do jiných evropských zemí, ale liší se vždy délka a finanční příspěvek, který se neustále mění.²³

V České republice byla mateřská dovolená a příspěvky až do poloviny 80. let 20. století výhradně pro ženy. V druhé polovině této dekády se vyskytla výjimka pro udělování příspěvků pro muže, a to pokud byl otec dítěte na výchovu potomka sám do jeho dvou let. Devadesátá léta přinesla změnu, z příspěvku mateřského se stal rodičovský. Následně se v roce 2001 stala rodičovská dovolená přístupná i mužům. Ovšem tato možnost nepřinesla výrazný nárůst otců na rodičovské dovolené ani v České republice, ani v jiných zemích, přičemž ve Švédsku, v zemi s nejrozvinutější sociální politikou a snahou vyrovnat rozdíly mezi ženami a muži, by se nárůst očekával. Proto se některé země rozhodly pro přísnější nařízení, aby se muži do péče o potomky také zapojili, a některé se snaží zvolit způsoby, jak zpříjemnit mužům rodičovskou dovolenou. Jednou z možností, jak zapojit otce do péče o své děti je ta, že se dovolená prodlouží, tím pádem se budou muži starat o starší děti, to jim vyhovuje více. Dále se snaží státy zavést flexibilnější rodičovskou dovolenou nebo zvýšit rodičovský příspěvek.²⁴

Historicky první výzkum zaměřený na muže, kteří se zapojili do aktivního otcovství a účastnili se tak rodičovské dovolené, byl proveden ve Švédsku roku 1988 Lindou Hass. Výzkum byl prováděn na nereprezentativním vzorku 85 mužů (otců), kteří nastoupili na rodičovskou dovolenou. Cílem výzkumu bylo zjistit pocity otců během pečování o dítě. Hass téměř ve všech případech zjistila, že muži považují za problém svou neúčast v zaměstnání a dále byli otcové překvapeni, kolik času a práce zabere péče o dítě. Výzkum ale ukázal, že ženy často chtějí samy absolvovat péči o dítě a domácnost, tato práce je dělá šťastné a nechtějí ji přenechat svým partnerům.²⁵

²³ Maříková, H., Radimská, R. 2003. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 11. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/956/pruzkum.pdf>>, s. 6.

²⁴ Tamtéž, s. 7.

²⁵ Tamtéž, s. 8.

3. Rodičovská dovolená: má pečovat žena nebo muž?

Téma rodičovská dovolená je v dnešní společnosti dosti choulostivým tématem. Pokud na ni nastupují ženy, dochází v rodině k tradičnímu rozdělení rolí a to v dnešní době bývá kritizováno, pokud na ni nastoupí muži a ženy se vrací do zaměstnání, dochází tak k odstranění genderových nerovností mezi pohlavími. Rozhodnutí muže a ženy, kdo půjde na rodičovskou dovolenou, ovlivňují různé okolnosti. Záleží zde na ekonomických a sociálních faktorech, které ženu a muže ovlivňují a donutí je se rozhodnout na jejich základě, i když by se raději rozhodovali svobodně. Často tedy dochází k rozhodnutí, že žena zůstane s miminkem doma jen proto, že muž má vyšší plat a pokud by zůstal na rodičovské dovolené, mohla by se rodina dostat do finančních problémů.²⁶

V mnoha případech se stává, že si pár před narozením dítěte zakládá na rovnocenném soužití, ovšem po narození se role rozdělí podle tradičních vzorů. Jakmile žena zůstane doma s dítětem, musí se starat o celou domácnost sama a muž často tráví více času v zaměstnání, aby uživil rodinu. Ale je řešením genderových nerovností to, že otec zůstane na rodičovské dovolené? Podle různých zahraničních výzkumů vyplývá, že se změny v domácnostech neuskuteční. Je fakt, že otec o dítě pečuje, avšak ne sám, mnohdy si rodina najme služebnou z důvodu, že muž nestačí dbát o domácnost. Je to tedy jakýsi začátek, snaha o zničení bariér mezi muži a ženami.²⁷

Ženy mají nižší pracovní ohodnocení než muži, proto se předpokládá, že ony budou ty, které se postarají o výchovu dítěte v raném dětství. Toto by mohla být příčina. Proč ženy nepobírají stejně vysoký plat jako muži? Toto je téma, které je velmi často diskutované, a jen změna výše platů u žen by mohla být začátkem doby, kdy by otcové odcházeli na rodičovskou dovolenou a ženy by tak přestaly být diskriminované.

Od druhé poloviny 70. let se dostali muži více pod drobnohled, co se týče rozdělení rolí v rodině. Začali být předmětem zkoumání. Hlavním aspektem výzkumů byl například výkon domácích prací, péče o děti, nebo jak obstojí muž v roli nevlastního otce. Výzkumy potvrdily očekávané výsledky a to, že muž jakožto otec má stejně důležitou funkci v rodině jako matka. 70. a 80. léta přinesla nový pohled na muže, již se na něj nehledělo podle tradičního modelu rodiny, ale spíše zapadal do postmoderního modelu.

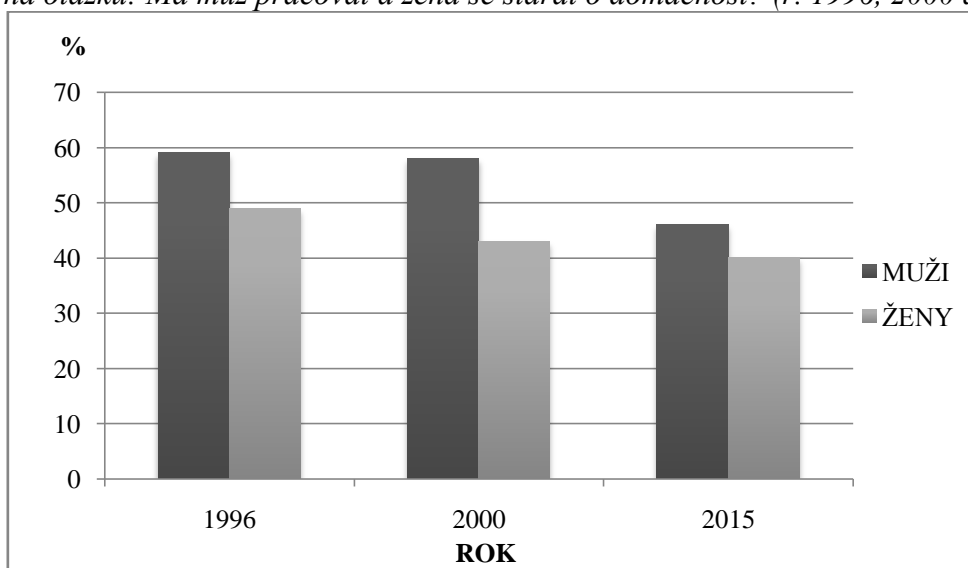
²⁶ Maříková, H., Radimská, R. 2003. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 11. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/956/pruzkum.pdf>>, s. 13-14.

²⁷ Tamtéž.

„Lamb upozorňuje na to, že pokud byly porovnávány kompetence matek a otců, pak se na základě výzkumů, které tuto skutečnost speciálně sledovaly, prokázalo, že v novorozeneckém období jsou jak matky, tak otcové schopni poskytnou dítěti stejně kvalitní (nebo nekvalitní) základní péči. Oba rodiče jsou schopni se o své dítě postarat stejně dobře nebo stejně špatně.“²⁸

Graf č. 2: Porovnání odpovědí (spíše souhlasím a určitě souhlasím) mužů a žen na otázku: Má muž pracovat a žena se starat o domácnost? (r. 1996, 2000 a 2015)

Zdroj: STEM²⁹ (vlastní zpracování)

V roce 2015 provedla organizace STEM v České republice výzkum na reprezentativním vzorku 1065 respondentů starších 18 let za účelem zjistit, jak se staví čeští obyvatelé k dělení rolí v rodině.³⁰ K tomuto výzkumu se vztahuje graf č. 4, ze kterého lze vyčíst změny postojů mužů a žen v české populaci ohledně rozdělení rolí v rodině v časovém období 19 let, a to od roku 1996 až do roku 2015. 59 % mužů v roce 1996 odpovědělo, že souhlasí s tradičním rozdělením rolí, u žen tato procenta byla nižší o 10 %, avšak nebyla tak rozdílná. O čtyři roky déle, tedy v roce 2000, se procentuální hodnoty odpovědí příliš nelišily a stereotyp nadále převládal, u mužů byl zaznamenán pokles o 1 % a u žen o 6 %. Ovšem v roce 2015 nastala poměrně větší změna v mužských kladných odpovědích. Souhlasilo 46 %, za to podle mého názoru může změna mentality národa společně s vyspělostí státu. Odpovídá tomu i statistika z MPSV, která z roku 2014 vykazuje přes 5000 mužů pobírajících rodičovský příspěvek.

²⁸ Maříková, H. 1999. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [online]. [cit. 27. 02. 2016]. Dostupné z: <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/143_99-6wptext.pdf>, s. 19.

²⁹ STEM. 2015. *Rozdělení rolí v české rodině*. [online] Praha. [cit. 11. 03. 2016].

Dostupné z: <https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/3065_1821.pdf>.

³⁰ Tamtéž.

Na rodičovskou dovolenou mohl otec nastoupit až od roku 2001, proto hodnoty v předešlých letech byly nižší, otec, který neměl možnost převzít roli pečovatele, nemohl ani vnímat rozdělení rolí jinak. Největší zastoupení v odpovědích mají starší ročníky, to je logické, byly vychovávány tradičním způsobem, a tak zastávají i názor, že muž má zajišťovat finanční stránku rodiny a žena pečovat o domácnost. Ženy se v názorech během let příliš neliší, ze 49 % z roku 1996 poklesla hodnota na 40 % v roce 2015, důvodem by mohl být mateřský pud, který většinu žen poutá k dětem a k péči o ně.

Jací muži odchází na rodičovskou dovolenou?

Muže, kteří odchází na rodičovskou dovolenou, bychom mohli vyčlenit podle několika typů. Zajisté se dělí podle věku, majetku či délky rodičovské dovolené apod. Muži na rodičovské dovolené by se dali rozdělit na tři základní skupiny. První skupinou by byli ti, kteří jsou pod nátlakem okolností zvenčí donuceni k péči o dítě, druhá skupina se vyznačuje muži, kteří se dobrovolně rozhodnou odejít ze zaměstnání a trávit se svým dítětem určitý čas. Maříková ve svém článku uvádí, že otcové, kteří musí z donucení odejít na rodičovskou dovolenou, budou spadat spíše mezi mladší muže, s nižším vzděláním, převážně pracující v dělnické sféře a pocházející z regionů s vyšší či vysokou mírou nezaměstnanosti, v České republice je to například Ústecký kraj nebo také Karlovarský.³¹

Druhá skupina je podle Maříkové přesný opak předchozího typu mužů, jsou to otcové kolem 30 let a více, muži vzdělanější, s vysokoškolským titulem a mající zaměstnání, kde podstatou výkonu jejich povolání bývá péče o druhé. Mezi další typ mužů, kteří zůstávají doma s dítětem, patří ti, kteří mají uměleckou profesi, pro ně je typická citlivost, ta je důležitá co se týče péče o malé děti. Můžeme zde najít i otce, kteří mají vysoké kariéerní ambice, ale pokud přeruší svou kariéru odchodem na rodičovskou dovolenou, nemusí to nijak snížit jejich šanci na úspěch v jejich povolání. Některé zahraniční firmy tuto snahu i oceňují. K těmto dvěma skupinám se řadí ještě jedna, ta je největší, spadá do ní nejvíce mužů a charakterizuje se jako „středová“. Touto skupinou je smíšení jak vnějších důvodů, tak i vnitřních pohnutek, tudíž je těžké říci, který popud je zásadní pro odchod na rodičovskou dovolenou.³²

³¹ Maříková, H. 2004. Kdo jsou otcové na rodičovské dovolené? In: *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 5 (1): 1.[cit. 06. 03. 2016]. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/uploads/687b6aaceaadfac840d24602acd0d18528c91bb8_rocnik05-1-2004.pdf>.

³² Tamtéž.

Tato rozdělení potvrzují i dva konkrétní případy, které uvedl pořad České televize, 168 hodin. Jednalo se o dva typy rodin, ve kterých se otec ujal role pečovatele. V obou případech žena budovala svou kariéru a pobírala vyšší plat. Dopad na chod rodiny byl ale rozdílný. Jedné rodině tato „zkouška“ zlepšila vztahové vazby, druhé uškodila. Příčinou krachu vztahu se stalo to, že žena si přestala muže vážit a nepovažovala ho již za dominantní článek rodiny.³³ To, co rozdělilo rodinu, je nejčastější obavou mužů a proto odchod na rodičovskou dovolenou velmi důkladně zvažují.

³³ ČT1, 168 hodin. 2015. *Táta nebo máma*. [online]. [cit. 15. 03. 2016].
Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/215452801100315/>>.

4. Vývoj otcovství

4.1 Počátky otcovství

Význam otce se měnil společně se společenským vývojem, v každé historické etapě byla vytvořena představa ideální otce. Role otce se postupně formovala v závislosti na kulturních a historických faktorech. Již Aristoteles označil muže jako manžela a zároveň otce. Aristoteles chápal otce jako nadřazenou bytost, která je bezkonkurenční a tudíž může dávat příkazy zbylým členům rodiny. Dominance otce v rodině přetrvávala i v antickém Římě, matky bohužel neměly téměř žádná práva. Postupem času byla převaha otců oslabována, ovšem jen velmi střídavě. Otec zde představoval stále toho nadřazeného, kdo rozhodoval ve věcech týkajících se dětí, dokonce v některých zemích měl povinnost o děti pečovat.³⁴ Středověk byl velmi ovlivněn křesťanstvím, které zanechalo stopy ve vývoji otcovství. Svatý Josef byl v té době vyobrazován jako pečující otec, který Ježíšovi dává i veškerou lásku.

4.2 Novověk

Od 17. století je již zachycován spíše jako živitel a ochránce rodiny a v následujících desetiletích se jeho postavení v rodině mění a o domácnost se začíná starat žena, Marie.³⁵ Mezníkem ve vývoji otcovství se stala renesance, se kterou přišla také reformace. Díky vzdělanosti na vyšší úrovni, vyspělejší ekonomice a mobilitě se rychleji uskutečňoval rozvoj měst, který podpořil vznik malých rodin moderního charakteru. V čele těchto rodin stál otec a to až do Francouzské revoluce, tedy do konce 18. století. Rodina pracovala obvykle pospolu v hospodářství a děti následně přebíraly hospodaření po svých rodičích a šly v jejich stopách. Díky společné rodinné práci mohl otec dohlížet na děti, vychovávat je a připravit na jejich další životní cestu.³⁶

Od konce 18. století a během století 19. začíná postupně zodpovídat za výchovu dětí a domácnost matka. Učitelskou roli otce nahrazuje školní výuka.³⁷

³⁴ Chmelařová, H. 2008. „Tátové v historii.“ [online] Pp. 26-34 in Plesková, K., Sedláček, L. (Eds) *Aktivní otcovství*. Brno: NESEHNUTÍ. [cit. 18. 03. 2016].

Dostupné z: <<http://www.tatadoma.cz/download/aktivni-otcovstvi.pdf>>.

³⁵ Burgessová, A. 2004. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. Brno: JOTA, s. 16.

³⁶ Zoja, L. 2003. *Soumrak otců: Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor, s. 151, 162, 165.

³⁷ Chmelařová, H. 2008. „Tátové v historii.“ [online] Pp. 26-34 in Plesková, K., Sedláček, L. (Eds) *Aktivní otcovství*. Brno: NESEHNUTÍ. [cit. 18. 03. 2016].

Dostupné z: <<http://www.tatadoma.cz/download/aktivni-otcovstvi.pdf>>.

V této době probíhala i průmyslová revoluce, během níž se objevuje typ tzv. „neviditelného otce“, ten představuje muže, který odešel z hospodářství a nastoupil jako dělník v továrně, tudíž netrávil veškerý čas se svými dětmi, a tak se přetvářely role v rodině.³⁸ Otec je stále hlavou rodiny, avšak jen po formální stránce, stává se pro děti téměř cizí osobou, která domů nosí pouze mzdu. Často se stává, že muž si část mzdy schovává a využívá ji pro své soukromé účely, například na alkohol nebo do nevěstince. Společně s těmito činnostmi muže se vytváří tzv. „nedůstojný otec“, který ztratil sebeúctu.³⁹

4.3 Dvacáté století

I ve 20. století si rodina nadále udržovala rozdělení rolí jako ve století 19., muži se starají o finanční zabezpečení rodiny a ženy zodpovídají za výchovu dětí. Tento způsob chodu rodiny se udržel do 60. let minulého století. Otec je zde spíše raritou, jak uvádí Zoja. „*Své tradiční funkce naplňuje stále méně. Jeho materiální povinnosti přejímá matka, případně instituce. Otcovský obraz se rozkládá, ale vytrácí se i konkrétní osoba otce. Otec má pro své děti čím dál více peněz, ale čím dál méně času.*“ Čas, který otec s dítětem tráví, se pohybuje ve vyspělých zemích okolo několika málo minut denně.⁴⁰ Od 70. let se opět muž vpravuje do role otce a dostává se pod drobnohled odborníků, ovšem musíme brát v potaz i vyspělost jednotlivých zemí. Angažované otcovství se více uskutečňuje v západních a severních zemích světa.

Od konce 20. století až do současnosti se vytváří nová podoba otce, která je shodná s nynější společností. Současný otec je schopen pečovat o své děti a plnit rodičovské funkce.⁴¹

³⁸ Zoja, s. 162.

³⁹ Zoja, L. 2003. *Soumrak otců.: Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor, s. 164-165.

⁴⁰ Tamtéž, s. 191-192.

⁴¹ Chmelařová, H. 2008. „Tátové v historii.“ [online] Pp. 26-34 in Plesková, K., Sedláček, L. (Eds) *Aktivní otcovství*. Brno: NESEHNUTÍ. [cit. 18. 03. 2016].

Dostupné z: <<http://www.tatadoma.cz/download/aktivni-otcovstvi.pdf>>.

5. Role otce v životě dítěte

Podle Vágnerové je otec v životě dítěte důležitou osobou stejně jako matka. Navzájem se jejich péče o dítě doplňuje. Ať už je na rodičovské dovolené muž či žena, potřeby dítěte jsou uspokojeny. Již před narozením dítěte se utváří vztah mezi budoucími rodiči a miminkem. Budoucí otec zajišťuje své partnerce psychickou podporu a společně se připravují na narození potomka.

5.1 Kojenec

Od 6. měsíce života dítěte začíná kojenec rozpoznávat osoby kolem sebe. Dochází k zapamatování vzhledu členů rodiny a také od nich začíná očekávat obvyklé aktivity. Je dobré, když se otec začne již v tomto útlém věku starat o své dítě, protože se stane zrovna tak jako jeho matka významnou osobu v jeho životě. Otec se k dítěti chová odlišně oproti matce, matka se ve výchově stará především o základní péči a otec slouží jako společník, který si s dítětem hraje. Matka také radí otci, jak se o kojence starat, protože otec si v těchto krocích bývá často nejistý, důvod je jasný, otec nemá nijak vymezenou biologickou či společenskou roli. Rozdíly se také nacházejí v přístupu otce k dceři a k synovi. Zde se objevují genderové rozdíly, otec samozřejmě tíhne více k synovi. Kdežto matka své city mezi dětmi různého pohlaví nerozlišuje. Pokud se v některých rodinách naruší vztah s matkou nebo matka dítě opustí, může otec veškeré citové potřeby dítěte doplnit.⁴²

5.2 Batole

V tomto období jsou genderové rozdíly vidět mnohem intenzivněji než v předchozím období vývoje dítěte. Chlapci si hrají s autíčky, děvčata zase s panenkami, obecně si batolata začínají uvědomovat a utvářet vlastní „já“. Otcové tyto genderové stereotypy podporují. Pokud je otec na rodičovské dovolené se svým dítětem, vytváří si mezi sebou vztah, který se začne podobat vztahu dítěte a matky, v některých případech může dítě naopak více tíhnout k otci než k matce. Batole si více uvědomuje, kdo se o něj celý den stará, hraje si s ním a citově ho podporuje. Otec se snaží více podporovat samostatnost dítěte, zavést nějaký řád, který bude dítě muset dodržovat, vymýšlí různé pohybové hry apod. Matka naopak dítě spíše rozmazluje, snaží se mu se vším pomoci a nenechá ho najít si vlastní cestu.

⁴² Vágnerová, M. 2012. *Vývojová psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, s. 118.

Když má dítě vyrovnaný citový vztah s oběma rodiči, bývá pak v dospělosti mnohem samostatnější a také zralejší, odnese si od každého z rodičů nějaké zažití zvyky.⁴³

5.3 Předškolní věk

Během tohoto období se začíná více utvářet osobnost dítěte. Hraje zde roli i rodinné klima, pokud vše mezi ženou a mužem funguje tak, jak má, pak se i otec více angažuje ve výchově dítěte. Kdyby vztah byl naopak narušen různými činiteli, otce by tato situace více ovlivnila a nemusel by k dítěti mít tak vřelý vztah. Ženy jakožto matky mají předem určenou roli, a tak se u nich vztah k dítěti obvykle nijak nemění, i když je mezi ní a partnerem nějaká krize. Dítě začíná navštěvovat mateřskou školu a hledá si přátele, také více vyžaduje aktivní hry, o které se v domácnosti může postarat právě otec, když přijde ze zaměstnání. Čas, který tráví dítě se svým otcem, bývá vzácnější, protože si dítě častěji hraje s vrstevníky. V tomto období dochází k rozdílnému chování otce k synovi a k dceři.⁴⁴

⁴³Vágnerová, M. 2012. *Vývojová psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, s. 153-154.

⁴⁴Tamtéž, s. 228.

6. Rodinná politika

Rodinná politika je součástí sociální politiky jednotlivých států. Definice pro rodinnou politiku existuje mnoho. Například Národní zpráva o rodině z roku 2004 ji definuje hned dvakrát a to jako: „*soubor činností a opatření státu (resp. orgánů veřejné moci), která vědomě směřují k uznání a podpoře výkonu rodinných funkcí ve společnosti včetně finanční i nefinanční kompenzace nákladů na ně vynaložených*“ nebo „*komplexní systém podpory rodin nesměřující k upřednostnění jedné z jejich funkcí (např. populační), ale k posílení schopnosti rodin plnit všechny své přirozené funkce a dále je rozvíjet*“.⁴⁵ Český ekonom Krebs ji definuje takto: „*vědomé a cílené působení veřejných institucí na právní, ekonomický a sociální stav rodin, na její členy a na její prostředí staví tak rodinu pod zvláštní ochranu státu, jejíž nedílnou součástí by mělo na druhé straně být i garantování práv na svobodu a sebeurčení členů rodin, která by vylučovalo přímé zásahy státu mířící k ovlivňování rodinného chování.*“⁴⁶

V Evropě se od počátku 70. let přeměňovala společnost a s ní nastaly i změny v rodině. Středem zájmu rodinné politiky se stala rodina, ve které muž i žena byli zaměstnáni a pobírali mzdu. Dříve se rodinná politika soustředila pouze na jedno-příjmovou rodinu, v níž byl muž tím hlavním, kdo obstarával finance na živobytí rodiny.⁴⁷

Hlavními cíli rodinné politiky jsou: podpora manželství, sladování rodičovství a zaměstnání a odstraňování nerovností mezi muži a ženami. Každý stát svou podporu soustředí na něco jiného. Někdo podporuje populační politiku, jiný zájmy dětí. V Evropě se vymezují 4 základní modely, a to: německý, francouzský, anglosaský a skandinávský. Německý model klade důraz na tradiční uspořádání rolí v rodině a podporuje rodinu jako celek. Stát nabízí rodičům velmi rozmanitou péči o děti v předškolním věku a také je štědrý, co se týče sociální sféry. Francouzský model se snaží sloučit především rodinu a zaměstnání. Převládá zde velmi vysoká míra ekonomické intervence státu ve prospěch rodiny. Anglosaský model je výjimečný tím, že stát do rodinné sféry nijak nezasahuje. Nikterak neovlivňuje ani harmonizaci rodinné role se zaměstnáním. Tento model má podporu soustředěnou jen na rodiny, které ji opravdu potřebují. Posledním z modelů je skandinávský.

⁴⁵ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2004. *Národní zpráva o rodině*. [online] Praha. [cit. 01. 04. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>, s. 12.

⁴⁶ Krebs, V. a kol. 2007. *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s., s. 348.

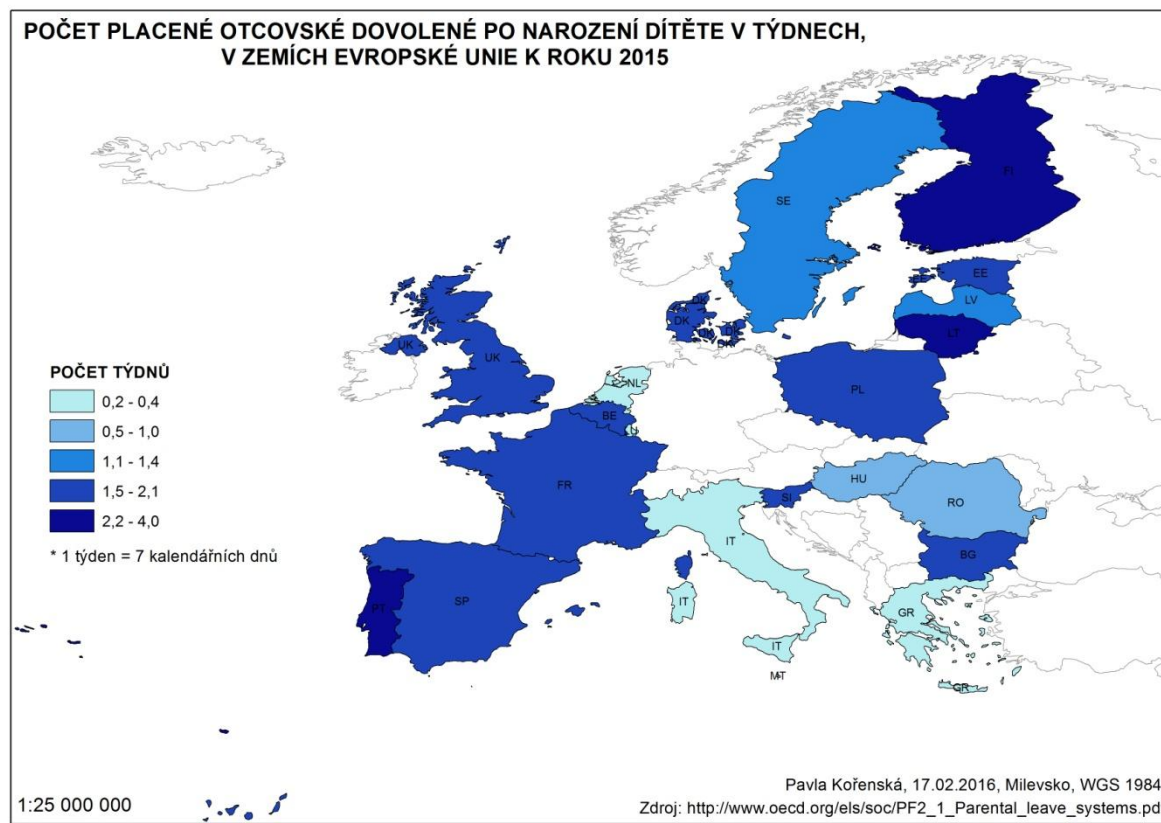
⁴⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2004. *Národní zpráva o rodině*. [online] Praha. [cit. 01. 04. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>, s. 13-14.

Obecně lze říci, že tento model podporuje nejvíce zájmy jednotlivých členů rodiny, klade si za cíl odstraňování nerovností mezi pohlavími a také boj za lidská práva. Pouze ekonomická subvence je v rodinné politice ve skandinávském modelu nižší.⁴⁸

⁴⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2004. *Národní zpráva o rodině*. [online] Praha. [cit. 01. 04. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>, s. 13-14.

K tématu rodinné politiky jsem vytvořila tři mapové výstupy, jež zachycují země Evropské unie a štedrost jejich jednotlivých rodinných politik.

Mapa č. 1: *Placená otcovská dovolená v EU k roku 2015*

Zdroj: autor

Mapa č. 1 znázorňuje počet týdnů placené otcovské dovolené v zemích Evropské unie k roku 2015. Otcovská dovolená představuje volné dny po narození potomka za účelem pomoci ženě s péčí o dítě v prvních dnech a vytvoření pouta mezi otcem a miminkem. Počty dnů otcovské se v jednotlivých zemích liší. Obecně lze říci, že země západní a severní Evropy (nejen ty, které jsou v Evropské unii, kupříkladu i Island) mají více dnů placené otcovské dovolené. Například Itálie a Malta mají zatím jen pouhý jeden den, Řecko dva dny, za to může jak rodinná politika, tak celková vyspělost jednotlivých oblastí, hlavně jihu. Jsou zde ale výjimky, Nizozemsko a Lucembursko, země patřící do západní Evropy, mají pouhé dva dny otcovské dovolené po narození dítěte. Mezi státy s výjimkou musíme zařadit i přes jejich velmi vysokou úroveň rodinné politiky také Německo, Rakousko nebo Irsko, jelikož tyto tři státy nemají žádnou otcovskou dovolenou.

Naproti tomu existuje stát opačného charakteru, Slovinsko. To upravilo tehdejší znění rodinné politiky a od roku 2014 poskytuje dva týdny placené otcovské dovolené a také 50 dnů neplacené rodičovské dovolené.⁴⁹ Státy jako jsou Dánsko, Polsko nebo i Francie mají otcovskou dovolenou v délce dvou týdnů a mužům je poskytnuta plná náhrada mzdy po tuto dobu trávenou s dítětem. Finským otcům náleží týdny tři, ale mají pouhou 66% náhradu mzdy. Finsko patří do Skandinávských států, které již nejdéle podporují muže na rodičovské dovolené. Nejdélší otcovská dovolená je v Litvě a Portugalsku, a to celkem čtyři týdny. Portugalsko je země, ve které se snaží státní politika odstranit genderové rozdíly mezi ženami a muži. Litva se svou rodinnou politikou může řadit ke Skandinávským zemím místo Pobaltských.⁵⁰

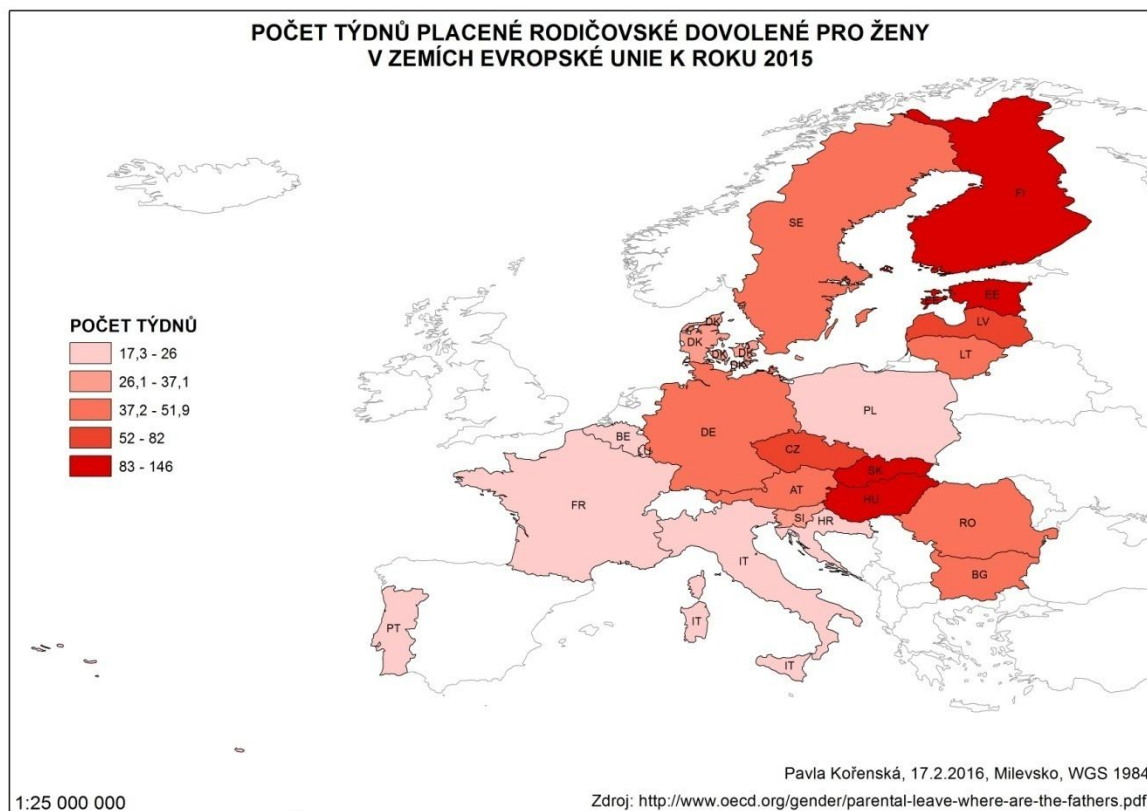
V České republice rodinná politika stále ještě dny pro otce nezahrnuje, ale předpokládá se, že od roku 2017 bude zavedení otcovských dnů uzákoněno. Uvažuje se, že délka otcovské by se v České republice měla pohybovat okolo jednoho kalendářního týdne a muž by si ji musel vybrat do šesti týdnů od narození dítěte. Finanční náhrada pro otce by byla 70 %. Délka dovolené by patřila k těm kratším jako například v Maďarsku či Rumunsku, to se odvíjí i od historické stránky těchto zemí východního bloku. Dalo by se říci, že v rámci pracovního trhu jsou si ženy a muži stále více rovni, nicméně co se týče sféry soukromé, rozdíly stále přetrvávají. Ženy a muži si své role rozdělují tradičním způsobem.⁵¹

⁴⁹ European union. 2016. *Slovenia: a dynamic family policy to improve work-life balance*. [online]. [cit. 28. 03. 2016]. Dostupné z: <http://europa.eu/epic/countries/slovenia/index_en.htm>.

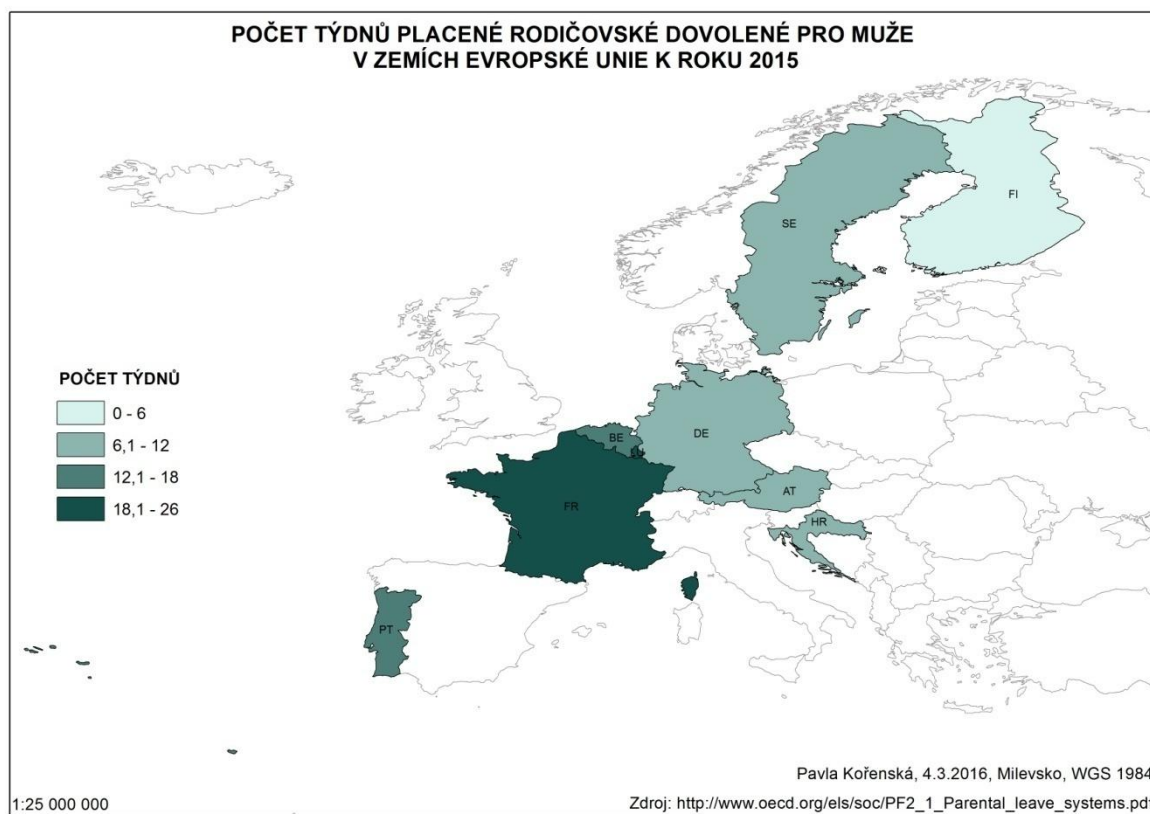
⁵⁰ Nešporová, O. 2005. *Harmonizace rodiny a zaměstnání: Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. [online]. Praha: VÚPSV. [cit. 05. 04. 2016]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_176.pdf>, s. 11.

⁵¹ Tamtéž.

Mapa č. 2: Placená rodičovská dovolená pro ženy v EU k roku 2015

Mapa č. 3: Placená rodičovská dovolená pro muže v EU k roku 2015

Zdroj: autor

Mapa č. 2 znázorňuje placenou rodičovskou dovolenou určenou ženám v zemích Evropské unie k roku 2015 a mapa č. 3 znázorňuje tentýž jev, ale pro muže. Při prvním pohledu na obě mapy je patrné, že podle rodinných politik v jednotlivých státech jsou ženy stále hlavními pečovatelkami o děti. Nejdelší rodičovskou dovolenou určenou ženám poskytuje Estonsko a Finsko, obě země mají více než 140 týdnů. Následuje Maďarsko a Slovensko s dovolenou pohybující se okolo 130 týdnů, to je překvapivé, jsou to země střední Evropy přiklánějící se politikou spíše k zemím východní Evropy, které nejsou příliš vyspělé. Česká republika má rodičovskou dovolenou třírychlostní, nabízí tedy rodinám nejméně 82 týdnů a nejvíce 186 týdnů placené dovolené, mužům není vyhrazen žádný z týdnů. Pouze 9 států z Evropské unie má zavedenou mužskou rodičovskou dovolenou. Mezi ty s nejdelší se řadí Francie a Lucembursko, to jsou země, které mají 26 týdnů určených mužům na rodičovské dovolené. Dále mezi státy s delší dovolenou spadá Portugalsko, v němž, jak již bylo zmíněno, je snaha odstraňovat genderové nerovnosti, a Belgie, obě země mají 17 týdnů. Nejkratší mužskou zákonnou péčí o dítě má Finsko, pouhých 6 týdnů. Zbytek zemí se pohybuje okolo 9 týdnů.

7. Česká republika

7.1 Rodinná politika - vývoj

Jak již bylo zmíněno, rodinná politika by se dala definovat jako soubor aktivit a opatření, které mají za cíl podporovat rodiny.⁵² Historie rodinné politiky v České republice sahá až do 19. století, kdy byla v roce 1869 založena první mateřská škola jako instituce veřejné předškolní výchovy. Na založení mateřské školy navazuje v roce 1883 zřízení prvních jeslí. Podpora ženy v mateřství byla vyplácena již v předválečném Československu a týkala se žen, které byly pojištěné. Od roku 1888 byla mateřská dovolená v rozsahu 4 týdnů a od roku 1920 dokonce 12 týdnů. Podpora rodiny přicházela ze strany státu i v podobě porodného, výchovného, přídavků na děti pro rodiny s více dětmi a v poslední řadě doplňovacích přídavků pro ženaté. Následně vznikl v roce 1948 systém sociálního zabezpečení.⁵³

V době komunistického režimu (50. - 80. léta 20. st.) existovala rodinná politika, ale její podoba nebyla nijak konkrétně vyjádřena. Její stěžejní záměry zajišťovala v 70. a 80. letech sociální politika a propopulační politika. Politicky a ideologicky byla podmiňována další prorodinná opatření, která však nespádala do systémových opatření. Veškerá sociální práva souvisela se zaměstnaneckým statutem založeným na povinnosti pracovat. Rodinná a sociální politika byla po pádu komunistického režimu ovlivněna předešlým vývojem, který musel snášet kritiku pro velký zásah do soukromí a přenos rodinných funkcí na veřejné instituce, tedy stát.⁵⁴

Po roce 1989 se soustředila sociální a rodinná politika na potřeby členů rodiny a také na podporu jejich sociálních a kulturních funkcí. Pojem rodina se v liberálním kontextu změnil na intimní a stát měl do rodinné sféry zasahovat co nejméně. Česká republika tedy patřila mezi státy, které se odklonily od všeho, co souviselo se socialistickým režimem.

Nyní k hlavním tématům rodinné politiky patří, jak sladit rodinný život s pracovním. Rodinná politika se tedy snaží o zvýšení porodnosti, navýšení pracovního zapojení žen a snížení genderové nerovnosti mezi ženami a muži.⁵⁵

⁵² Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2008. Metodické „doporučení“ Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí*. [online]. [cit. 19. 02. 2016].

Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf>, s. 8.

⁵⁴ Palonciová, J. a kol. 2013. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice*. [online] Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 19. 02. 2016].

Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_360.pdf>, s. 60.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, s. 62-63.

V roce 2015 byla sestavena Odborná komise pro rodinnou politiku, která připravuje návrhy na podporu rodin, účinnosti by měly nabýt nejdéle v roce 2017. Komise navrhuje zavedení dávky tzv. otcovské poporodní péče, která by měla sloužit k tomu, aby po porodu pomáhal muž své ženě v péči o dítě.⁵⁶ Čerpána by byla do šesti týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do společné péče. Poskytování dávky by mělo být po dobu jednoho týdne. Výše dávky za jeden kalendářní den by měla být stejná jako výše peněžitě pomoci v mateřství. Dávka by byla přidělena všem zaměstnancům a podnikatelům, kteří si platí dobrovolné nemocenské pojištění.⁵⁷ Dále se zapojením otců do péče o dítě zabývá Koncepce rodinné politiky, která bude utvářet rodinnou politiku na několik dalších let.

7.2 Vývoj porodnosti ve 20. a 21. století

Počátek první republiky znamenal ve vývoji porodnosti velký boom, úhrnná plodnost se pohybovala okolo 2,5 dítěte na ženu. Byla to spíše taková náhrada za válečné období, kdy úhrnná plodnost byla velmi nízká z důvodů nejistoty a obav z odvedení mužů do války. Od 30. let první republiky nastal opět pokles, roli zde hrála hospodářská krize a měnila se situace v celé Evropě, lidé předvíдали válku. Během druhé světové války nenastal rapidní úbytek živě narozených dětí jako při první světové válce, dokonce úhrnná plodnost vzrostla, protože válka Československo příliš nezasáhla a muži raději uzavírali sňatky a plodili děti, aby nebyli do války odvedeni. Po druhé světové válce se ve většině zemí tzv. Západu projevil tzv. kompenzační efekt. Tento efekt se dotkl i poválečného Česka, ale trval mnohem kratší časový interval, než v západních zemích. Důvodem, proč kompenzační efekt netrval příliš dlouho, byl fakt, že během druhé světové války porodnost v zemích protektorátu mírně narůstala. Pokles plodnosti byl zaznamenán v druhé polovině 50. Za tento propad mohl zákon o umělém přerušování těhotenství, který se stal platný v roce 1958.⁵⁸

⁵⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. *Odborná komise pro rodinnou politiku*. [online]. [cit. 09. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/21022>>.

⁵⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. *Otcovská dovolená: Týden volna za 70 procent platu, návrh míří do vlády*. [online]. [cit. 09. 02. 2016]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/23270>>.

⁵⁸ Rychtaříková, J. 2007. „Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy.“ *Geografické rozhledy* [online] (1): 2 - 3. [cit. 06. 04. 2016]. Dostupné z: <<http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2007/10/str2-9.pdf>>.

Počátkem 60. let, konkrétně v roce 1964, plodnost vzrostla na 2,3, to jsou dvě desetiny nad hranicí záchovné plodnosti. Na konci 60. let se úhrnná plodnost dostala pod hranici dvou dětí na jednu ženu, pokles ovlivnila změna demografického chování populace a otevření hranic, které umožnilo cestování ze země. Období od roku 1965 do 1985 se nazývá druhá demografická revoluce, jež proběhla nejdříve v západní části Evropy. Na našem území a ve zbytku Evropy, se začala šířit až na počátku 90. let. K demografické revoluci přispělo rozšíření antikoncepce, plození dětí nesezdanými páry a změna životní úrovně. Porodnost se opět začala zvyšovat až v 70. letech, kdy se utvářela rodinná politika, která nabízela půjčky manželům, příspěvky na děti, navýšení podpory po narození apod.⁵⁹ V této dekádě se rodily tzv. Husákovy děti, pojmenovány jsou podle tehdejšího prezidenta Československa.⁶⁰

V roce 1989 se v Československu událo několik změn. Za hlavní změnu se považuje pád komunistické vlády. Tato změna režimu zapříčinila pokles porodnosti. Ovšem nebyla to jen změna režimu, ale také hodnotové cíle obyvatelstva. Společnost se netransformovala tak prudce. Ještě roku 1990 činila úhrnná plodnost 1,89 dětí na jednu ženu a následující rok 1,86, tyto hodnoty se řadí v evropských zemích mezi nadprůměrné.

Až se vznikem České republiky v roce 1993 se změnila i politická a ekonomická podmínka. Příštích několik let se pohyboval průměrný počet živě narozených dětí jedné ženě na velmi nízké úrovni v kontextu celé Evropy. Ze strany obyvatel vzrostla nejistota a strach ze ztráty zaměstnání, to vedlo ke snížení plodnosti a zároveň se zvýšil počet narozených mimomanželských dětí. Kritickým rokem se stal rok 1994, kdy počet zemřelých překročil počet živě narozených, tudíž populace začala klesat. Hranice úhrnné plodnosti se neustále udržovala okolo 1,3, v roce 1999 klesla až k historickému minimu 1,13. Nárůst úhrnné plodnosti byl zaznamenán až od let 2006/2007 a přetrvává dodnes. Důvodem zvýšení počtu živě narozených dětí je, že se do plodného věku dostaly ženy z tzv. Husákových dětí, které se rodily v již zmiňovaných 70. letech, konkrétně nejvíce v roce 1974. Věková hranice žen se pohybovala okolo 30 let. Tento fenomén zakládání rodiny až po třicátém věku ženy přetrvává dodnes. Nejdříve buduje žena svou kariéru a následně se okolo 30 let usadí a zakládá s partnerem rodinu.⁶¹

⁵⁹ Rychtaříková, J. 2007. „Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy.“ *Geografické rozhledy* [online] (1): 2 - 3. [cit. 06. 04. 2016]. Dostupné z: <<http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2007/10/str2-9.pdf>>.

⁶⁰ Demografie. *Porodnost: historie*. [online]. [cit. 04. 03. 2016].

Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_porodnosthistorie>.

⁶¹ Rychtaříková, J. 2007. „Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy.“ *Geografické rozhledy* [online] (1): 2 - 3. [cit. 04. 03. 2016]. Dostupné z: <<http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2007/10/str2-9.pdf>>. [cit. 04. 03. 2016].

7.3 Vývoj mateřské a rodičovské dovolené

V 50. letech minulého století byla v Československé republice zavedena mateřská dovolená pro ženy, jejíž délka se stanovila na 18 týdnů. Tato dovolená ovšem nebyla placená. Až roku 1970 žena poprvé obdržela za péči o své dítě mateřský příspěvek, který se vyplácel do 1 roku dítěte. O rok později byla prodloužena doba pobírání příspěvku na dva roky, jestliže matka pečovala o další dítě nebo děti, které byly starší. Druhá změna se uskutečnila v roce 1988, kdy se doba pobírání příspěvku matkou prodloužila na tři roky, opět jen když se žena starala o další starší dítě. Muži nemohli pobírat žádný příspěvek až do roku 1985, kdy se poprvé zavedl příspěvek pro otce v případě péče o dítě do dvou let. Mateřský příspěvek byl vyplácen do roku 1990 otci, který byl rozvedený, ovdovělý, svobodný či z jiných důvodů zůstal na péči o dítě sám, nebo pokud se matka nemohla o své dítě postarat.

Rok 1990 přinesl změnu, kdy byl uzákoněn rodičovský příspěvek pro muže i ženy na péči o dítě do 3 let, výjimečně do 7 let věku dítěte, jestliže se jedná o zdravotně postižené či dítě vyžadující neustálou péči druhé osoby. O 5 let později se stal rodičovský příspěvek dávkou státní sociální podpory a nárok na něj byl až do 4 let věku dítěte. Rodičovská dovolená pro muže měla ale ještě jeden zádrhel, muž nemohl opustit zaměstnání za účelem péče o dítě, aniž by měl jistotu, že o své pracovní místo nepřijde. V roce 2001 vešla v platnost novela zákoníku práce, kdy muži byli stejně tak chráněni jako ženy poté, co se rozhodli odejít na rodičovskou dovolenou. V roce 2008 přišla změna, zavedla se tzv. třírychlostní rodičovská dovolená, kdy jeden z rodičů pobírá výši příspěvku podle zvolené délky rodičovské. Rodič tedy volí z rychlejší, klasické a pomalejší varianty. Všechny varianty jsou doplněny o různé výjimky, viz. podkapitola 7.5.⁶²

⁶² Kundra, L. 2009. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. [online] Praha: Otevřená společnost, o.p.s., Centrum ProEquality. [cit 12. 03. 2016], s. 9, 11.

7.4 Mateřská dovolená

Jak uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí, mateřská dovolená začíná obvykle 8. či 6. týdnem před termínem porodu a v ČR trvá 28 týdnů, pokud žena porodí více dětí najednou, platí až 37 týdnů. Pokud ale žena pracuje v podnikatelské sféře, nárok na mateřskou před porodem nemá. Od ledna roku 2015 se hranice vyplácené částky opět zvýšila a to na 70 % vyměřovacího základu mzdy. Na mateřskou dovolenou nemají nárok studentky, nezaměstnané ženy, podnikatelky, které neplatí pojištění, a ženy, které mají plat nižší 10 000 Kč měsíčně a pracují na základě dohody o provedení práce. Při mateřské začínají ženy často pracovat jako OSVČ (osoby samostatně výdělečně činné) nebo pracují pro svého zaměstnavatele, ale na jiné pozici než na té, na které pobírají příspěvek. Pracovat začínají z toho důvodu, aby měly větší příjem peněz a také aby se rozptýlily. Na mateřskou dovolenou poté navazuje rodičovská dovolená.⁶³

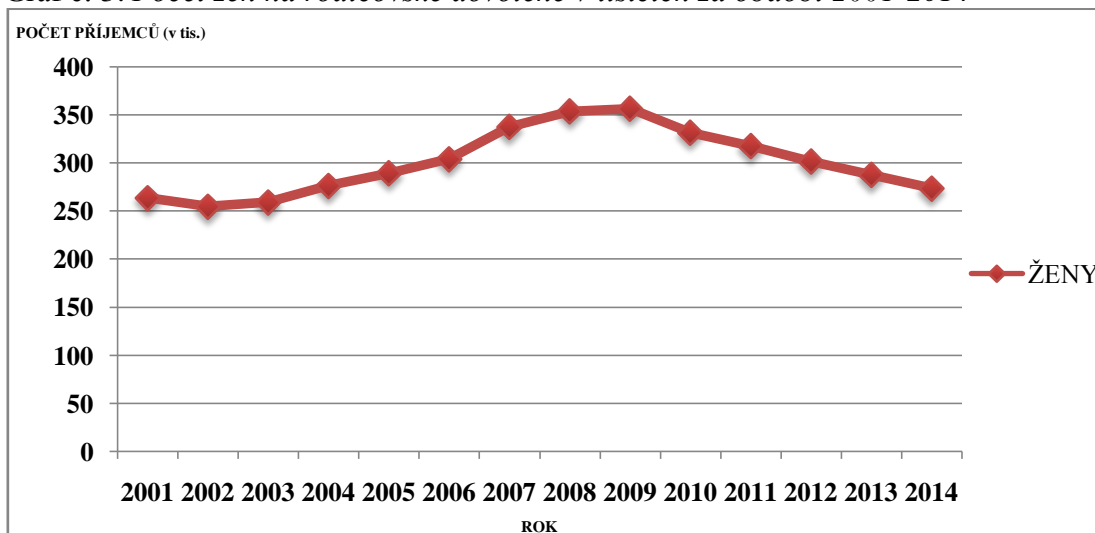
7.5 Rodičovská dovolená

Na rodičovskou dovolenou v České republice obvykle nastupuje žena. Je to období, které přichází po mateřské dovolené, a matka nebo i otec si může vybrat, jak dlouhé období stráví doma se svým dítětem, nejdéle však do tří let věku dítěte. Zaměstnavatel je pak povinen omluvit nepřítomnost své zaměstnankyně nebo zaměstnance. Není ani výjimkou, že rodičovskou dovolenou čerpají oba rodiče, avšak rodičovský příspěvek náleží pouze jednomu z rodičů. Nárok na tento příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc pečuje denně o nejmladší dítě v rodině, a to od 1. října roku 1990. Dovolenu je možné čerpat i po částech. Od roku 2008 je zavedena tzv. třírychlostní rodičovská dovolená. Rychlejší, klasická a pomalejší varianta je poskytována jednomu z rodičů, avšak jsou zde i výjimky. Rychlejší variantu je možné pobírat do dvou let věku dítěte a měsíční příspěvek činí 11 400 Kč, tuto možnost může využít pouze rodič, který měl mateřský příspěvek ve výši minimálně 380 Kč za den, a zažádat o něj je nutné nejdéle v dobu, kdy končí mateřská dovolená. Klasická varianta se jednomu z rodičů poskytuje po dobu tří let a měsíční příspěvek je vyplácen ve výši 7 600 Kč, zde je ale důležité, aby rodič 270 dnů před porodem pobíral mateřský příspěvek, a zažádat je nutné nejpozději v době, kdy dítě dovrší 21 měsíců. Kdyby rodič nepodal žádost včas, automaticky se mu prodlouží čerpání rodičovského příspěvku do 4 let věku dítěte.

⁶³ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. *Slučitelnost profesních a rodinných rolí*. [online]. [cit. 02. 01. 2016]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/14472>>.

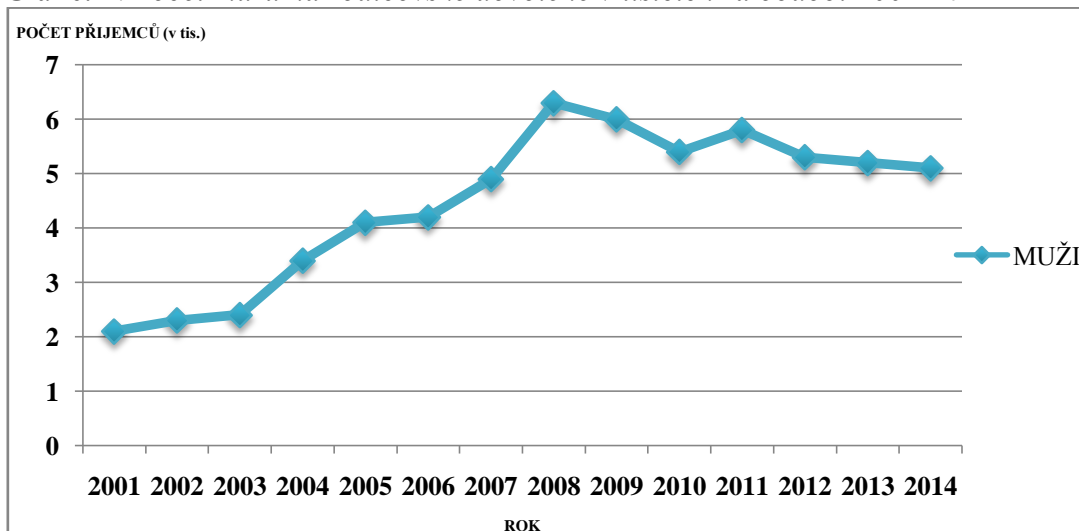
Poslední z variant je rozdělena na dva úseky, prvních 21 měsíců je vyplácena měsíční částka 7 600 Kč a dalších 27 měsíců se pobírá částka ve výši 3 800 Kč za měsíc, tato varianta je určená všem nezaměstnaným a studentům. Celková částka rodičovského příspěvku činí 220 000 Kč a rodič ho může pobírat až do čtyř let věku dítěte, ale pracovní místo je chráněno zaměstnavatelem pouze do tří let věku dítěte, zde je nutné se dohodnout se zaměstnavatelem.⁶⁴

Graf č. 3: Počet žen na rodičovské dovolené v tisících za období 2001-2014

Zdroj: MPSV (vlastní zpracování)

Graf č. 4: Počet mužů na rodičovské dovolené v tisících za období 2001-2014

Zdroj: MPSV (vlastní zpracování)

⁶⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2016. *Rodičovský příspěvek*. [online]. [cit. 07. 11. 2015]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp>.

Tyto grafy představují zastoupení mužů a žen na rodičovské dovolené od roku 2001, to je rok, kdy se v České republice uzákonila možnost odchodu mužů ze zaměstnání za účelem angažovat se jako otec v péči o dítě. Je zde nutno podotknout, že v České republice nyní připadá na 100 mužů 104 žen, proto vždy ženy vykazují vyšší hodnoty.⁶⁵ Pozvolný nárůst odchodu na rodičovskou dovolenou jak u žen, tak u mužů začal v roce 2007, avšak nejvyšší byl zaznamenán v roce 2008, u žen ještě následující rok, jak křivka v obou grafech ukazuje. Důvody, které nárůst zapříčinily, by mohly být tři. Prvním důvodem je, dle mého názoru, zvýšená porodnost v roce 2006 a 2007 kdy se do plodných let, dostaly tzv. Husákovy děti. Druhým z důvodů by mohla být ekonomická krize, která nastala v roce 2008 a přetrvávala do následujícího roku, ta mohla přimět nezaměstnané muže k péči o dítě. Za poslední příčinou nárůstu je, z mého pohledu, měnící se dovolená na tzv. třírychlostní rodičovskou dovolenou, kdy rodiče čerpají výši příspěvku podle délky rodičovské, jak si sami zvolí. Nyní odchod mužů i žen na rodičovskou mírně narostl, ač by se mohlo z grafů zdát, že klesá, není tomu tak, pouze ubývá počet narozených dětí, který tento dojem navozuje.

⁶⁵Novinky. *Na sto mužů připadá v Česku 104 žen*. [online]. [cit. 24. 04. 2016]. Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/domaci/400764-na-sto-muzu-pripada-v-cesku-104-zen.html>>.

Tab. č. 1: Počet příjemců rodičovského příspěvku v tisících podle krajů ČR za rok 2013 a 2014

Územní jednotka	Průměrný měsíční počet příjemců rodičovského příspěvku za rok					
	2013			2014		
	ŽENY	MUŽI	CELKEM	ŽENY	MUŽI	CELKEM
Hl. město Praha	33 996	743	34 739	32 948	746	33 694
Středočeský kraj	38 742	585	39 327	36 768	597	37 365
Jihočeský kraj	17 287	234	17 521	16 412	263	16 675
Plzeňský kraj	14 991	220	15 211	14 084	227	14 311
Karlovarský kraj	7 828	212	8 040	7 336	171	7 507
Ústecký kraj	22 957	475	23 432	21 485	458	21 943
Liberecký kraj	12 177	196	12 373	11 548	173	11 721
Královéhradecký kraj	14 487	230	14 717	13 869	218	14 087
Pardubický kraj	13 812	201	14 013	13 182	183	13 365
Kraj Vysočina	13 334	166	13 500	12 683	158	12 841
Jihomoravský kraj	32 153	445	32 598	30 762	452	31 214
Olomoucký kraj	16 703	279	16 982	15 843	284	16 127
Moravskoslezský kraj	31 804	539	32 343	29 876	510	30 386
Zlínský kraj	14 656	171	14 827	13 818	181	13 999
Ostatní	2 632	554	3 186	2 783	497	3 280
CELKEM ČR	287 559	5 250	292 809	273 397	5 118	278 515

Zdroj: ČSÚ.⁶⁶(upraveno)

Počty příjemců rodičovského příspěvku korespondují s počty obyvatel v jednotlivých krajích České republiky. Pokud je tedy vyšší počet žen i mužů pobírajících příspěvek, je zcela evidentní, že kraj má též více obyvatel. Tento fakt potvrzuje tabulka č. 1, nejvíce pobírají příspěvek rodiče ze Středočeského kraje, ten má z našich krajů také nejvíce obyvatel, následuje Praha, která též potvrzuje tento fakt. Kraj Moravskoslezský rovněž disponuje vysokým číslem, podle tabulky je na čtvrtém místě, co se týče počtu obyvatel, je pak podle dat Českého statistického úřadu na místě třetím. V tomto kraji je vysoká nezaměstnanost, která přispívá k vyšším číslům osob pobírajících rodičovský příspěvek. Pokud sledujeme jen muže, nejvyšší počty se vyskytují v kraji Praha, Středočeském, Moravskoslezském a Ústeckém. První dva zmiňované kraje mají nejvyšší počet obyvatel, proto také tak vysoké zastoupení mužů, zbylé dva kraje se vyznačují vysokou mírou nezaměstnanosti.⁶⁷

⁶⁶ ČSÚ. 2015. *Zaostřeno na ženy a muže – 2015. Sociální zabezpečení*. [online]. [cit. 27. 02. 2016]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/5-socialni-zabezpeceni>>.

⁶⁷ Nešporová, O. 2005. *Harmonizace rodiny a zaměstnání: Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. [online]. Praha: VÚPSV. [cit. 05. 04. 2016].

Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_176.pdf>, s. 15.

Když porovnáme data z roku 2013 a data, která Český statistický úřad uvádí jako poslední z roku 2014, zjistíme, že celkový počet mužů a žen pobírajících příspěvek klesá z důvodu méně narozených dětí. Avšak mužů v některých krajích přibývá, nárůst je ale zanedbatelný. Největší zaznamenaný nárůst je v Jihočeském kraji.

8. Rodinné politiky vybraných států

8.1 Švédsko

Tato země, ale i obecně celá Skandinávie má rodinnou politiku na vysoké úrovni. Rodinná politika se zde snaží vyjít vstříc rodinám s dětmi, sladit rodinný život s pracovním a zrovnoprávnit mužské a ženské pohlaví. Švédsko se snaží podpořit kariéerní rozvoj ženy, a tudíž podpořit muže v péči o dítě. Jsou zde dané normy, aby se péči o dítě zaobírali jak ženy, tak i muži.

8.1.1 Rodinná politika ve Švédsku

Švédská rodinná politika je na velmi dobré úrovni již poměrně dlouhý čas. V roce 1974 zavedlo Švédsko dovolenou, kterou mohli čerpat oba rodiče po narození dítěte na základě vzájemné domluvy. Dovolena byla stanovena na 6 měsíců a rodiči byla poskytnuta až 90% částka z jeho předchozího platu, pokud byl zaměstnán. Jestliže před nástupem na dovolenou nepobíral žádný plat, stát mu poskytl alespoň určitou částku na péči o dítě. Švédsko se tedy stalo první zemí na světě, která začala tímto zavedením podporovat otce na rodičovské dovolené. Po zavedení byl na krátký čas zaznamenán „boom“ v odchodu mužů na rodičovskou dovolenou, ovšem v následujících letech začal zájem velmi klesat.⁶⁸

Během roku 1990 zavádí švédská rodinná politika pro každého rodiče na rodičovské dovolené částku ve výši 6 euro na den. Švédsko v roce 1995 přichází se zavedením jednoho měsíce péče o dítě vyhrazeného pro muže, tzv. „daddy month“, v rámci již současné rodičovské dovolené na základě velkého zájmu mužů podílet se na péči o dítě. Ženám byl též přidělen jeden měsíc. Pokud se jeden z rodičů do čerpání vyhrazeného měsíce nezapojí, pak vyhrazená doba na péči propadá, nelze ji převést na druhého rodiče. Je zde ale výjimka, pokud je dítě v péči pouze jednoho rodiče, může rodič po uplynutí své dovolené vyčerpat dovolenou, která byla vyhrazena pro druhého rodiče. Následně byla v roce 2002 tato doba prodloužena na celé dva měsíce pro každého rodiče. Nyní Švédsko zamýšlí zavést třetí měsíc určený otcům za účelem odstranění bariér mezi pohlavími.⁶⁹

⁶⁸ Andersson, G., Duvander, A.-Z. 2005. „Gender Equality and Fertility in Sweden: A Study on the Impact of the Father’s Uptake of Parental Leave on Continued Childbearing.“ *MPIDR WORKING PAPER WP 2005-013*. Germany: Max-Planck-Institut für demografische Forschung. [online]. [cit 12. 1. 2016].

Dostupné z: <<http://www.demogr.mpg.de/Papers/Working/wp-2005-013.pdf>>, s. 4-5.

⁶⁹The guardian. *Swedish fathers to get third month of paid paternity leave*. [online]. [cit. 05. 04. 2016].

Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2015/may/28/swedish-fathers-paid-paternity-parental-leave>>.

V roce 1995, 1996 a 1997 stát snížil částku, která byla vyplácena po dobu rodičovské dovolené matce nebo otci na 75 % z důvodů špatné finanční situace státu. Navýšení na současných 80 % přišlo v roce 1998.⁷⁰

8.1.2 Vývoj porodnosti ve 20. a 21. století

V první polovině 20. století docházelo ve Švédsku ke snižování porodnosti z důvodů velké vlny emigrace, která převládala v zemi již od r. 1750 až do 30. let tohoto století. Během druhé světové války se Švédsko začalo jevit spíše jako zem imigrační, za to mohla neutralita státu během války, ta přitahovala sousední země. V poválečném období přesahovala úhrnná plodnost ve Švédsku hranici 2,1 dítěte na jednu ženu a to až do začátku 60. let, kdy statistiky zaznamenaly plodnost 2,48 dítěte na ženu. Během poloviny 60. let vzrostl prodej antikoncepčních ochranných prostředků, a tak Švédsko zaregistrovalo pokles porodnosti o 30 000 narozených dětí, z 123 000 v 60. letech na 93 000 v první polovině 80. let. Po tomto velkém úbytku nastal opět boom, od druhé poloviny 80. let až do počátku 90. let stoupla plodnost až na 124 000 dětí. Důvody tohoto boomu jsou takové: do plodného věku se dostaly ženy ze silných ročníků, dále rodinná politika zavedla tzv. rychlostní prémie a zlepšila se hospodářská situace v zemi, proto byla překročena hranice 2,13 dítěte na ženu. Rychlostní prémie, zavedené přesněji v roce 1980, zkracovaly meziporodní intervaly. Prémie zvýhodnila rodiče, kteří si pořídili druhé dítě do 24 měsíců od narození prvního dítěte, pokud se partnerům narodilo další dítě, pobírali dávky minimálně ve výši jako s předchozím dítětem. O 6 let později byl interval navýšen o celých 6 měsíců. V 90. letech nastala ekonomická krize a ta zapříčinila pokles porodnosti na pouhých 1,5 dítěte na ženu v roce 1998. Nyní Švédsko patří mezi špičku evropských zemí, co se týče úhrnné plodnosti. Řadí se sem ale i Irsko, Francie, Island nebo sousední země Norsko. Z posledních statistik se dozvídáme, že úhrnná plodnost v roce 2014 činila ve Švédsku 1,88. Toto číslo je velmi vysoké v porovnání s Českou republikou, která zaznamenala číslo 1,53.^{71,72}

⁷⁰ Andersson, G., Duvander, A.-Z. 2005. „Gender Equality and Fertility in Sweden: A Study on the Impact of the Father’s Uptake of Parental Leave on Continued Childbearing.“ *MPIDR WORKING PAPER WP 2005-013*. Germany: Max-Planck-Institut für demografische Forschung. [online]. [cit 12. 1. 2016].

Dostupné z: <<http://www.demogr.mpg.de/Papers/Working/wp-2005-013.pdf>>, s. 4-5.

⁷¹ Eurostat. *Total fertility rate. Number of children per woman*. [online]. [cit 12. 12. 2015].

Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdde220>>.

⁷² Šťastná, A. 2010. *Populační vývoj: Švédsko*. Demografie. [online]. [cit 12. 12. 2015].

Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=717>.

8.1.3 Mateřská dovolená

Tento druh dovolené není ve Švédsku rodičům poskytován. Matkám je zde vyhrazena pouze část rodičovské dovolené. Ženy mohou nastoupit na rodičovskou dovolenou v období až 60 dní před porodem. Dále je zde výjimka u těhotných žen, které pracují v nebezpečném povolání, ty pak mohou čerpat 50 dní s příspěvkem ve výši 80 % jejich platu. Veškeré financování rodičovské dovolené je v rámci systému rodičovského pojištění, to je důvod, proč mateřská dovolená ve Švédsku není.⁷³

Otcovská dovolená

Otcovské dovolené, neboli „Daddy’s day“, jak uvádí některé zdroje, je ve Švédsku vyhrazena desetidenní lhůta, která byla zavedena v roce 1980. Otcové na ni mohou nastoupit kdykoliv během 60 dní od narození dítěte. V rámci této dovolené je otcům poskytován příspěvek ve výši 80 % předchozího platu. Nárok na tuto výši příspěvku mají pouze otcové, kteří byli zaměstnaní alespoň 240 dní před narozením dítěte. Pokud tuto podmínku nesplňují, příspěvek jim odebrán nebude, pouze výše příspěvku bude upravena na 18 euro denně.⁷⁴

8.1.4 Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená ve Švédsku se řadí svou délkou mezi delší dovolené. Doba placené rodičovské dovolené činí 480 dní, tj. 16 měsíců. Je zde i možnost čerpání dalších dvou měsíců rodičovské dovolené navíc, avšak tato dovolená je již neplacená. Muž i žena mají nárok na poloviční rozsah, tj. 240 dní. Do 420 dní je na rodičích, jak budou dovolenou čerpat, mohou ji libovolně přesouvat z jednoho na druhého rodiče, jen je vždy zapotřebí písemný souhlas druhého rodiče. Zbýlých 60 dní je pak nepřenositelných z jednoho rodiče na druhého, buď tuto dobu vyčerpá muž anebo žena, záleží na předešlém dělení dovolené. Systém rodinné politiky je natolik pružný, že těchto 60 dní je možné využít až do sedmi let od narození dítěte a to tak, že každý rok si rodič vybere například 10 dnů, dovolenou tedy nemusí vybírat kontinuálně. Je zde i možnost pracovat při pobírání rodičovského příspěvku alespoň na částečný úvazek. Příspěvek pak lze pobírat v částečné nebo plné výši a vypočítává se z předešlého platu, nyní činí příspěvek 80 % předchozího platu a to po dobu 390 dní. Po zbytek rodičovské dovolené je jednotný příspěvek a ten je stanoven na 18 euro za den.

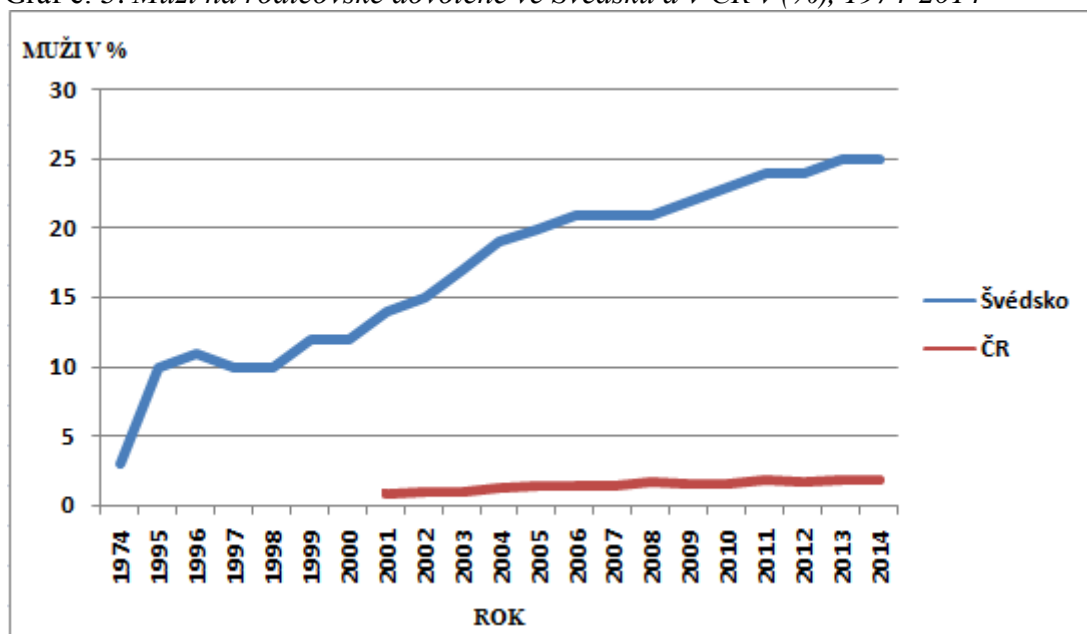
⁷³ Kundra, L. 2009. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. [online] Praha: Otevřená společnost, o.p.s., Centrum ProEquality. [cit 12. 01. 2016], s. 24.

⁷⁴ Försäkringskassan. *10-dagar vid barns födelse*. [online]. [cit 12. 01. 2016].

Dostupné z: <http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/nar_barnet_ar_fott/10_dagar_barns_fodelse>.

Od roku 2008 je zaveden tzv. „bonus rovnosti“, který se týká rodin sdílejících rodičovskou dovolenou rovnoměrně. Tento bonus znamená, že rodiny mají nárok na slevu na dani a to až ve výši 300 euro měsíčně. Bonus je vyplácen v době, kdy se rodič čerpající rodičovskou dovolenou vrátí do zaměstnání. Cíl je v tomto případě jasný, rodič se má vrátit co nejdříve do zaměstnání.⁷⁵

Graf č. 5: Muži na rodičovské dovolené ve Švédsku a v ČR v (%), 1974-2014

Zdroj: MPSV, Försäkringskassan (vlastní zpracování)

Švédská rodinná politika je opravdu na vysoké úrovni. Tento fakt nám dokazuje graf č. 5. Již od roku 1974, kdy Švédsko zavedlo rodičovskou dovolenou pro oba rodiče, je vidět zájem mužů podílet se na péči o dítě, byť to byla pouhá 3 %. V České republice je bohužel podíl otců na rodičovské dovolené stále zanedbatelný. Od roku 2001, kdy rodinná politika v ČR umožnila mužům zůstat s dětmi doma, se nestala téměř žádná výrazná změna. První rok se hodnota pohybovala okolo 0,8 % a v dalších letech příliš nerostla. Poslední data z roku 2014 ukazují procentuální zastoupení mužů 1,8, tedy jako o rok dříve, to jsou prozatím nejvyšší hodnoty. Ovšem ve Švédsku větší nárůst zaznamenal rok 1995, kdy byl zaveden měsíc pro otce („daddy month“) a následně v roce 2002, kdy se tato doba pro otce prodloužila na dva měsíce. V roce zavedení otcovského měsíce se hodnota pohybovala okolo 10 % a při navýšení v roce 2002 hodnota stoupla na 15 %. Nyní odchází na rodičovskou dovolenou téměř 25 % otců (2014). Ženy ve Švédsku čerpají rodičovskou dovolenou obvykle do prvního

⁷⁵ Kundra, L. 2009. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. [online] Praha: Otevřená společnost, o.p.s., Centrum ProEquality. [cit 12. 01. 2016], s. 25.

roku života dítěte a poté je nahrazují muži. Záleží zde ale i na příjmech ženy a muže, od toho se odvíjí rodičovská dovolená.⁷⁶

⁷⁶ Nyberg, A. 2004. *Parental leave*. [online] Swedish National Institute for Working Life. [cit. 05. 03. 2016]. Dostupné z: <<http://pdf.mutual-learning-employment.net/pdf/sweden04/disspapSWE04.pdf>>, s. 14.

8.2 Francie

„Ve Francii závisí pocit životního naplnění především na rodinném štěstí a spokojenosti ze společenského vývoje. Přibližně 60 % mladých Francouzů si přeje založit rodinu a mít děti, čímž se podle studie vypracované v roce 2011 *Fondation pour l'innovation politique* (Nadace pro politické inovace) dostávají na první místo v Evropě.“⁷⁷

8.2.1 Rodinná politika

Historie francouzské rodinné politiky sahá do 19. století. V této době se začaly podnikat první kroky k podpoře zaměstnanců s dětmi. Francouzský model rodinné politiky klade důraz na vysokou míru ekonomické intervence státu ve prospěch rodiny. Za důležitý cíl považuje sloučení pracovního a rodinného života. V rámci podpory rodiny je ve Francii poměrně velké množství různých zařízení kolektivní péče o děti, jako jsou například jesle. Toto zařízení má za účel podpořit návrat matek po porodu do zaměstnání a poskytnout tak péči o dítě.⁷⁸

Na konci 19. století se vytvořily dva ideologické proudy, které ovlivňovaly vývoj rodinné politiky ve Francii, byli to natalisté a familialisté. Natalisté hájili vysokou porodnost a familialisté, jak již název napovídá, podporovali společenskou roli rodiny jako instituce. Křesťansky orientovaní zaměstnavatelé se stavěli na stranu rodinných asociací. Další důležitá změna přišla v roce 1932, kdy byl přijat zákon, který nařizoval, aby zaměstnavatelé z průmyslu nebo obchodu vypláceli finanční podporu rodinám s dětmi.

Po druhé světové válce sehrála rodina ve Francii velmi důležitou roli. Vymezily se dva hlavní cíle a to podpora rodin s dětmi a zvýšení porodnosti. Francouzská rodinná politika požadovala, aby rodiny s dětmi měly stejnou životní úroveň jako rodiny bezdětné, a dále se snažila zajistit minimální životní úroveň pro všechny děti.⁷⁹

Šedesátá léta a později i léta sedmdesátá přinesla ve Francii řadu reforem, např. novelu zákona o poručnictví nezletilých, změnu pravidel adopce, změnu postavení otce na rodičovskou autoritu atd.

Na počátku let osmdesátých se realizovala korekce dalších právních předpisů, kupříkladu úprava péče rodičů o děti po rozvodu, úprava majetkových vztahů mezi manželi nebo otázky rodičovství.

⁷⁷ Velvyslanectví Francie v Praze. 2014. *Průměrná porodnost ve Francii*. [online]. [cit. 21. 02. 2016]. Dostupné z: <<http://www.france.cz/2-01-Prumerna-porodnost-ve-Francii>>.

⁷⁸ Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2004. *Národní zpráva o rodině*. [online] Praha. [cit. 13. 02. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>, s. 13.

⁷⁹ Paloncyová, J. a kol. 2013. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice*. [online] Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 13. 02. 2016]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_360.pdf>, s. 45-48.

Od 90. let byl zájem rodinné politiky soustředěn na sladění rodiny a zaměstnání. Ve francouzských rodinách se často do výchovy dětí zapojuje registrovaná chůva. Bohužel tato péče je velmi drahá a dovolit si ji mohou pouze ti, kteří patří do vyšších vrstev. V roce 1994 stát začal péči o děti registrovanými pečovatelkami dotovat. Rodiny dostávají finanční příspěvek na zaplacení zdravotního a sociálního pojištění chůvy a také mají možnost si odečíst 50 % nákladů na hlídání z daní, ovšem oba rodiče musí mít zaměstnání a vydělávat danou minimální mzdu nebo musí být registrováni na úřadu práce. Toto se nejeví jako správné řešení většině francouzských obyvatel. Francouzi se bouří, protože stát poskytuje finance na chůvu rodinám, které patří mezi vyšší vrstvu a ti, co nemají tak vysoký plat, mají v tomto ohledu smůlu. Ženy, které nevydělávají určité množství peněz, se často musí rozloučit se svým zaměstnáním a zůstat s dítětem doma, protože i francouzské jesle nejsou zrovna nejlevnější variantou.⁸⁰

V roce 2004 se uskutečnila reforma, která se týkala dávek a zavedla tzv. „PAJE“ dávku v mateřství a rodičovství.⁸¹

⁸⁰ Palonciová, J. a kol. 2013. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice*. [online] Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 13. 02. 2016].

Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_360.pdf>, s. 45-48.

⁸¹ Ameli. 2016. *Le congé maternité*. [online]. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.ameli.fr/employeurs/vos-demarches/arret-maladie-conges/le-conge-maternite/duree-du-conge-maternite.php>>.

8.2.2 Vývoj porodnosti ve 20. a 21. století

Demografická revoluce, která přináší změny týkající se reprodukce, se začala projevat jako první právě ve Francii. Na počátku 20. století počet živě narozených dětí sahal na hranici 920 tisíc za rok, ve Francii to znamenalo nejvíce dětí za celou historii. Konec 30. let přinesl ovšem pokles porodnosti až k 620 tisícům narozených dětí za rok, za to mohl počátek druhé světové války. Po druhé světové válce až do poloviny 70. let přišel očekávaný baby-boom, hranice počtu živě narozených dětí se pohybovala nad hranicí 800 tisíc za rok, úhrnná plodnost se pozastavila nad hranicí 2, v roce 1964 dokonce 2,9. Tento nárůst byl zapříčiněn zavedením rodinné politiky. Největší pokles byl zaznamenán v roce 1976, kdy se narodilo pouhých 720 tisíc dětí za rok. V první polovině 90. let, konkrétně v letech 1993 a 1994 došlo k dalšímu poklesu počtu narozených dětí na 712 tisíc.^{82,83} Z posledních dat, které uvádí Eurostat, patřila Francie v roce 2014 s číslem 2,01 k druhému nejplodnějšímu státu, hned po Turecku.⁸⁴ Svými vysokými čísly si tedy Francie připisuje prvenství mezi zeměmi Evropské unie, hlavně díky migraci a vysoké plodnosti žen ve věku 30 – 40 let. Průměrná úhrnná plodnost ostatních zemí v EU se pohybuje okolo 1,6.

8.2.3 Mateřská dovolená

Mateřská dovolená je zavedena od roku 1928. Odvíjí se od počtu živě narozených dětí, komplikací při porodu. Ve Francii má žena 26 týdnů mateřské dovolené, 8 týdnů před porodem a 18 týdnů po porodu. Žena si může 3 týdny z prenatální dovolené převést do péče postnatální, tím by se její mateřská dovolená navýšila. Pokud žena čeká dvojčata, je mateřská dovolená samozřejmě vyšší, a to 34 týdnů, 12 týdnů je prenatálních a 22 postnatálních, při vyšším počtu očekávaných dětí se doba mateřské opět navyšuje.⁸⁵

⁸²Šťastná, A. 2012. *Populační vývoj Francie*. [online] Demografie. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=805>.

⁸³Sobotka, T., Frejka, T. 2008. *Childbearing Trends and Policies in Europe*. [online] Kniha II. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <

[https://books.google.cz/books?id=vBtUQnCXSyUC&printsec=frontcover&dq=Childbearing+Trends+and+Policies+in+Europe+book+2&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiFn5-](https://books.google.cz/books?id=vBtUQnCXSyUC&printsec=frontcover&dq=Childbearing+Trends+and+Policies+in+Europe+book+2&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiFn5-MoM_LAhVGuhQKHZ5iADUQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Childbearing%20Trends%20and%20Policies%20in%20Europe%20book%20&f=false)

[MoM_LAhVGuhQKHZ5iADUQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Childbearing%20Trends%20and%20Policies%20in%20Europe%20book%20&f=false](https://books.google.cz/books?id=vBtUQnCXSyUC&printsec=frontcover&dq=Childbearing+Trends+and+Policies+in+Europe+book+2&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiFn5-MoM_LAhVGuhQKHZ5iADUQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Childbearing%20Trends%20and%20Policies%20in%20Europe%20book%20&f=false)>, s. 515-518.

⁸⁴Velvyslanectví Francie v Praze. 2014. *Průměrná porodnost ve Francii*. [online]. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.france.cz/2-01-Prumerna-porodnost-ve-Francii>>.

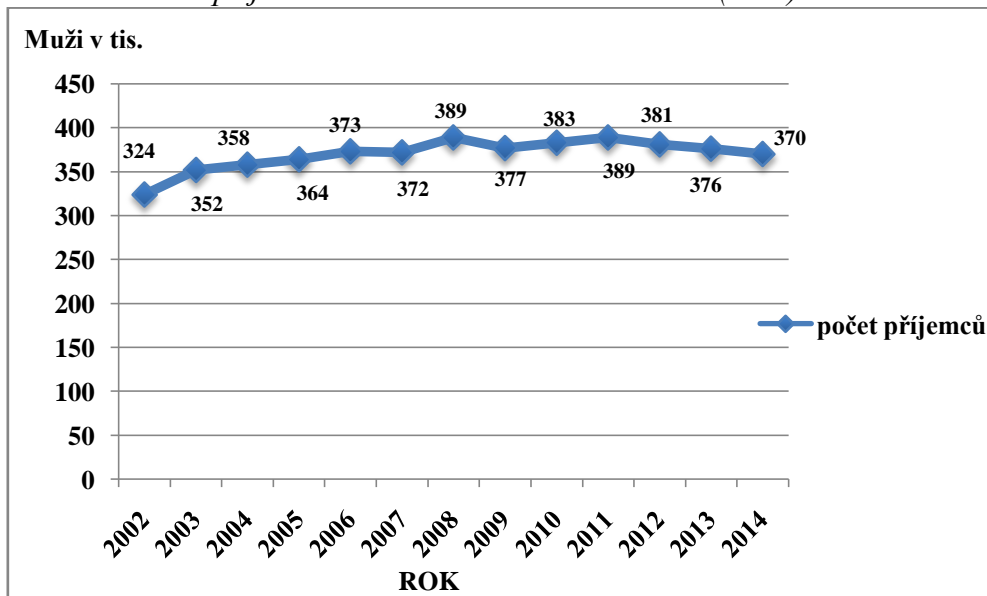
⁸⁵Ameli. 2016. *Le congé maternité*. [online]. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.ameli.fr/employeurs/vos-demarches/arret-maladie-conges/le-conge-maternite/duree-du-conge-maternite.php>>.

Otcovská dovolená

Otcovská dovolená, neboli dny určené otcům po narození potomka, byla ve Francii zavedena v roce 2002 a její délka činí 11 dnů, maximálně 18 při narození více dětí najednou. Dovolenu si musí muž vybrat najednou a do 4 měsíců od narození dítěte. K těmto dnům ještě francouzským mužům náleží placená rodičovská dovolená, kterou mohou čerpat a to v maximální délce 26 týdnů.⁸⁶

Graf č. 6: Počet příjemců otcovské dovolené ve Francii (v tis.) za období 2002-2014

Zdroj: DREES⁸⁷ (vlastní zpracování)

Ve Francii je zavedena otcovská dovolená od počátku roku 2002. Graf č. 6 udává, kolik tisíc francouzských otců nastoupilo na otcovskou dovolenou od jejího zavedení. Je zde pouze jedna výjimka, v grafu nejsou započítáni otcové zaměstnaní v soukromém sektoru. Důvodem je to, že tito muži nejsou vypláceni svým zaměstnavatelem jako obvykle, ale dostávají jistou finanční kompenzaci. K 11 dnům dovolené patří ještě 3 dny zákonem uznané placené dovolené, která je poskytována zaměstnavateli po porodu.⁸⁸ Od roku 2002 do roku 2008 je z grafu patrný nárůst. Jak uvádí Paloncyová, od zavedení otcovské dovolené do roku 2004 čerpali dny téměř dvě třetiny otců na péči o potomka.

⁸⁶Ameli. 2016. *Votre congé de paternité et d'accueil de l'enfant*. [online]. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.ameli.fr/assures/droits-et-demarches/par-situation-personnelle/vous-allez-avoir-un-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant.php>>.

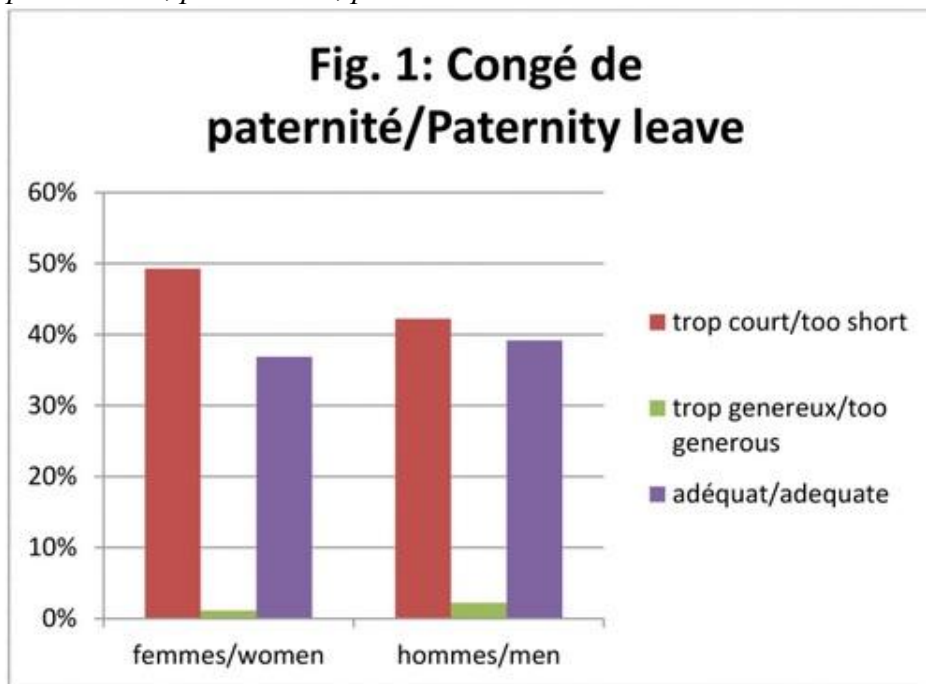
⁸⁷DREES. 2016. *Études a resultats: Le congé de paternité: un droit exercé par sept pères sur dix*. [online]. [cit. 22. 04. 2016].

Dostupné z: <<http://drees.social-sante.gouv.fr/IMG/pdf/er957.pdf>>, s.3

⁸⁸Tamtéž.

Najdou se i tací, kteří si k volným dnům uznaným zákonem, vybírají ještě běžnou dovolenou. Čerpají ji nejvíce muži, kteří mají stabilní pozici v zaměstnání a tudíž jistý stálý příjem.⁸⁹

Graf č. 7: *Názory mužů a žen ve Francii na otcovskou dovolenou: příliš krátká, příliš štedrá, přiměřená*

Zdroj: CERN Document Server⁹⁰

Rodinná politika je ve Francii poměrně štedrá. Avšak názory mužů a žen podle průzkumu z roku 2005 ukazují, že většina dotázaných Francouzů si myslí, že je otcovská dovolená příliš krátká. Ženy vykazují necelých 50 % a muži lehce nad 40 %. Za štedrou otcovskou dovolenou ji považují ženy a muži v zanedbatelné míře, zhruba 3 %. Jako adekvátní délku otcovské dovolené ji považuje poměrně stejné množství mužů i žen a to necelých 40 %.

⁸⁹ Paloncyová, J. a kol. 2013. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice*. [online]. Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 22. 04. 2016]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf>, s. 20.

⁹⁰ CERN Document Server. 2014. *Pour une meilleure considération des familles*. [online]. [cit. 09. 04. 2016]. Dostupné z: <<https://cds.cern.ch/record/1750952?ln=fr>>.

8.2.4 Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená je ve Francii do 3 let věku dítěte a čerpat ji mohou oba rodiče. Rodičovský příspěvek je zde od roku 2003 poskytován již po narození prvního dítěte, dříve to bylo po narození druhého dítěte a před rokem 1994 dokonce až po narození třetího dítěte. Francie patří mezi země, které mají od roku 2002 zavedenou jedenáctidenní otcovskou dovolenou po narození dítěte, která je hrazena ze zdravotního pojištění a využívá ji více jak 60 % mužů. Otec si musí vyčerpat počet dnů do 4 měsíců od narození dítěte. Od roku 2004 byla zavedena jednotná dávka „PAJE“ (dávka k přijetí malého dítěte), která se skládá z porodního a z tzv. základní dávky a nebere ohled na počet dětí. Tuto dávku pobírá rodina od narození dítěte až do jeho třetích narozenin. Jsou zde ale podmínky, které jsou s vyplácením „PAJE“ spjaté. První podmínka vyplácení souvisí s typem a příjmem rodiny, druhá podmínka je založena na lékařských prohlídkách dítěte a třetí je spojena s přítomností dítěte, které je mladší 3 let.⁹¹

8.2.5 Mateřské asistentky a kolektivní péče

Mateřská asistentka je ve francouzských rodinách běžnou záležitostí. Je to osoba, která ve své domácnosti pečuje o dítě rodičů, jež jsou pracovně vytíženi. Asistentky mají k vykovávání této profese licenci. Prvně byla tato profese definována dne 17. 5. 1977 zákonem č. 77-505. Od roku 1989 vznikala takzvaná střediska mateřských asistentek, která sloužila především k profesionálnímu poradenství a tím zlepšovala kvalifikaci asistentek. Další zákonná úprava proběhla v roce 1992 za účelem lépe se přizpůsobit potřebám rodiny.⁹² Francouzští rodiče mohou získávat od státu příspěvek, který slouží na výplatu pečovatelek a je možné si část výdajů také odečíst z daní. Příspěvek je poskytován od počátku roku 1980. Hodinová mzda se obvykle pohybuje okolo 3-4 EUR.⁹³ Levnější variantou, kterou preferuje mnoho francouzských rodin, jsou chůvy. Chůvy nemají licenci, a tudíž nejsou tak finančně nedostupné.

Kolektivní péče je ve Francii běžnou péčí o nejmladší a předškolní děti. Jedná se především o jesle, dětské koutky a zahrady, mateřské školy a centra volného času. Je zde ale problém, který se týká volných míst, v zařízeních, který v mnoha případech nutí rodiče zvolit jinou variantu výchovy dítěte. Počátky kolektivní péče spadají do 1. poloviny 19. století.

⁹¹ Dudová, R. „Vstřícnost v rámci obchodních cílů? Srovnání podmínek práce a rodičovství v české pobočce a v centrále francouzského podniku.“ Pp. 46-64 in Křížková, Alena (ed.), Zdeněk Sloboda, Radka Dudová, Hana Maříková. *Podmínky rodičovství v podnikovém prostředí v mezinárodním srovnání*. Sociologické studie / Sociological Studies 07:9. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

⁹² Paloncyová, J. a kol. 2013. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice*. [online]. Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 09. 04. 2016]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf>, s. 26, s. 58.

⁹³ Tamtéž, s. 36.

Téměř všechna tato zařízení spadají pod správu obcí.⁹⁴

Jesle jsou zařízení pro děti od 2 měsíců do 3 let. Jesle jsou ve Francii tak žádané, že se doporučuje rodičům, ale i budoucím rodičům, podat přihlášku nebo i více přihlášek na tuto kolektivní péči před narozením dítěte nebo ihned po narození. Existuje mnoho druhů jeslí, např. kolektivní, rodinné a rodičovské. Kolektivní jesle jsou určeny dětem do tří let věku. Jsou charakteristické svou pravidelností, to znamená, že rodiče musí být dohodnuti předem na určitém rozvrhu docházky. Kapacita je v tomto zařízení 20 až 60 dětí. Rodinné jesle mají svou tradici již od 60. let 20. století. Vznikly za účelem poskytování prostoru pro mateřské asistentky, které pečují nanejvýš o 4 děti do 4 let věku. Zde je kapacita až 150 míst. V prostorech rodinných jeslí se setkávají mateřské asistentky s dětmi a tím poskytují dětem socializaci a přímý kontakt s vrstevníky. Poslední typ jeslí, rodičovské, bývají založeny buď samotnými rodiči nebo jsou to jesle klasické, ve kterých se rodič zapojuje do jejich řízení. Uznány byly v roce 1981. Péči o děti se zabývá pracovník, který se stará buď o 5 dětí, které ještě nechodí, nebo o 8 dětí již chodících⁹⁵

Podtypem jeslí jsou mikrojesle, zakládány od roku 2007 a slouží pouze pro nízký počet dětí, konkrétně jen pro 10 dětí do věku 6 let. Péče o děti je v tomto druhu zařízení více individuální a lépe přizpůsobitelná rodičům.⁹⁶

Příležitostná péče o děti od 0 do 6 let spadá pod zařízení zvané dětské koutky. Tyto koutky jsou určeny rodinám, ve kterých jeden z rodičů nepracuje. Mohou být soukromé nebo státní, v obou případech dětem poskytuje péči kvalifikovaný personál. Státní jsou rodičům k dispozici na 12 hodin týdně nebo na 3 a půl dne za týden. Dětské zahrady mohou být také státní či soukromé. Jsou v určitých ohledech podobné jeslím. Děti do nich mohou docházet pravidelně a to ve věku 2 až 6 let.⁹⁷

⁹⁴ Palonciová, J. a kol. 2013. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice*. [online]. Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 09. 04. 2016]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf>, s. 54.

⁹⁵ Tamtéž, s. 58-61.

⁹⁶ Tamtéž, s. 63-62.

⁹⁷ Tamtéž.

9. Projekty podporující muže v angažovaném otcovství

Liga otevřených mužů

Nezisková organizace určená mužům, která byla založena v roce 2006. Snaží se prosazovat otcovství pomocí projektů, kampaní a odstranit genderové nerovnosti mezi muži a ženami. Na Den otců (19. 6.) pořádá již od roku 2007 tzv. Tátafest. Pohybuje se i v české politické sféře a to konkrétně v Radě vlády ČR pro rovné příležitosti žen a mužů. S Evropou je Liga otevřených mužů spojována v kontextu s databází Eurogender a s bojem proti domácímu násilí.

Táta na plný úvazek

Tento projekt je pod záštitou Ligy otevřených mužů. Na tomto projektu se dále podílí OliVy, o.s. a Euroface consulting s.r.o. Táta na plný úvazek uskutečnil již tři sociologické výzkumy, které se zaměřily na Olomoucký a Zlínský kraj, v nichž se zjišťovaly postoje společnosti a zaměstnavatelů k angažovanému otcovství. Manažer projektu je Bc. Lukáš Talpa, který si sám osobně vyzkoušel roli otce jako pečovatele o malé dítě.

Projekt Táta na plný úvazek má tři zásadní cíle:

- 1) *Informování a motivování rodičů, jmenovitě otců, a zaměstnavatelů ve směru proti genderovým stereotypům.*
- 2) *Prakticky zaměřené služby pro muže – adepty rodičovské dovolené, resp. pro další adepty aktivního otcovství i jejich zaměstnavatele.*
- 3) *Podpora místních iniciativ a zahraniční spolupráce⁹⁸*

Tátové vítání

Další z projektů Ligy otevřených mužů. Na projektu se podílely i následující partneři: Unie center pro rodinu a komunitu a Fatherhood Institute z Velké Británie. Tento projekt byl realizován od počátku prosince roku 2012 do konce listopadu roku 2014. Záměrem se stala podpora otců i těch budoucích, v rodičovství a zapojení zaměstnavatelů do této podpory.⁹⁹

⁹⁸ Táta na plný úvazek. *O projektu*. [online]. [cit. 26. 03. 2016]. Dostupné z: <<http://www.tatanaplnyuvazek.cz/o-projektu/>>.

⁹⁹ Tátové vítání. *O projektu*. [online]. [cit. 26. 03. 2016]. Dostupné z: <<http://www.tatovevitani.cz/tatove-vitani/o-projektu/>>.

Táto, jak na to?

Třetí z projektů z roku 2011, který má na svědomí Liga otevřených mužů ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Projekt měl celkem dvě etapy, ve kterých šlo o kampaň opět se záměrem podpořit muže v aktivním otcovství. První etapa proběhla v roce 2010 s názvem Podoby otcovství v ČR, v rámci níž se prováděl výzkum.¹⁰⁰

¹⁰⁰Táto, jak na to? *O nás*. [online]. [cit. 26. 03. 2016]. Dostupné z: <<http://tatojaknato.webnode.cz/o-nas/>>. [cit. 26. 03. 2016]

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak se v průběhu historie vyvíjelo postavení otce v rodině a jak je na tom v současné české společnosti a ve vybraných státech Evropské unie.

Pokud si položím otázku, zda jsou muži na rodičovské dovolené výjimkou, či běžnou záležitostí, myslím, že po vypracování této práce mohu odpovědět, že se postupně tento fenomén stává v Evropě běžnou záležitostí.

V první kapitole jsem se zabývala modely rodiny. Rodina během historie prošla mnoha změnami, které se projevíly v chodu domácnosti a v péči o děti. V tradiční rodině šlo především o to, aby rodina jako celek byla šťastná a muž zde měl hlavní roli živitele a žena zastávala domácí práce a péči o děti. Manželské svazky se uzavíraly pod tlakem rodičů a rodiny se utvářely za účelem plodit děti. S postupem času, kdy se společnost začala přeměňovat, se měnila i rodina. Muži odcházeli do zaměstnání mimo domov, ale ženy byly stále primárními pečovatelkami. Do chodu rodiny začíná zasahovat stát. Na sklonku 20. století se výrazně přeměnilo demografické myšlení populace. Do popředí se dostal kariérní růst partnerů, plození dětí se odkládalo do vyššího věku a zvýšila se preference nesezdaného soužití. Rodinný život je stále více kontrolován státem a rodinná politika se snaží podporovat svými opatřeními a nástroji zájmy dětí a rodičů.

V další části je rozebrán psychický vliv otce na dítě do 6 let věku. Otec je velmi důležitou součástí při výchově dítěte. Jak uvádí psychologka Vágnerová, otec si utváří vztah s dítětem ještě před narozením.

Součástí kvalifikační práce je i kapitola o rodinné politice, v níž jsou tři mapové výstupy. Mapové výstupy se týkají placené otcovské dovolené a rodičovské dovolené určené mužům a ženám v zemích Evropské unie. Otcovská dovolená je velmi štedrá co do počtu týdnů především v severní a západní Evropě. Dle mého soudu, je to důkaz jejich vyspělosti a také rodinných politik, které jsou zaměřené na podporu rodin s dětmi. Při porovnání rodičovské dovolené zvláště vyhrazené pro otce a pro matky se opět více prokazuje fakt, že zapojení otců do výchovy dětí preferují spíše země západní a severní Evropy. Dovolená vyhrazená ženám je rozšířena ve 21 zemích Evropské unie, důvodem je to, že matka je primární pečovatelka o dítě.

V České republice se rodičovské dovolené začíná účastnit více mužů, ovšem i nadále je to velmi zanedbatelný nárůst. Při porovnání se Švédskem je procentuální nárůst tristní. Francouzští otcové se účastní otcovské dovolené poměrně hojně, ale rodičovské už v takové míře ne, protože ve Francii se preferuje kolektivní péče nebo mateřské asistentky.

Obecně lze říci, že s přeměnou společnosti, s jejím neustálým vývojem se mění hodnoty a názory populace. Muži se více zapojují do angažovaného otcovství a to nejen z ekonomických důvodů. Genderové stereotypy se ve vyspělém světě začínají postupně smazávat. Nejen rodinné politiky se snaží zapojovat otce do pozic vychovatelů pomocí štědrých rodinných dávek nebo jiných opatření, ale vznikají i neziskové organizace za účelem podpory otců jako již zmiňovaná Liga otevřených mužů, která uskutečňuje výzkumy a projekty na toto téma.

Myslím, že by toto téma mohlo být doplněno o podrobný výzkum, který by se sestával z hloubkové analýzy českých otců na rodičovské dovolené a z jejich konkrétních zkušeností, dojmů a pocitů.

Seznam literatury

- 1) Burgessová, A. 2004. *Návrat otcovství: jak se stát moderním otcem*. Brno: JOTA.
- 2) Dudová, R. „Vstřícnost v rámci obchodních cílů? Srovnání podmínek práce a rodičovství v české pobočce a v centrále francouzského podniku.“ Pp. 46-64 in Křížková, Alena (ed.), Zdeněk Sloboda, Radka Dudová, Hana Maříková. *Podmínky rodičovství v podnikovém prostředí v mezinárodním srovnání*. Sociologické studie / Sociological Studies 07:9. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
- 3) De Singly, F. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál.
- 4) Krebs, V. a kol. 2007. *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s.
- 5) Matějček, Z. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál.
- 6) Možný, I. 1990. *Moderní rodina*. Praha: SLON.
- 7) Možný, I. 1999. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON.
- 8) Možný, I. 2006. *Rodina a společnost*. Praha: SLON.
- 9) Sedláková, R. 2009. *Vybraná sociologická témata: kapitoly ze sociologie pro kombinované studium*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- 10) Vágnerová, M. 2012. *Vývojová psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- 11) Zoja, L. 2003. *Soumrak otců.: Archetyp otce a dějiny otcovství*. Praha: Prostor.

Internetové zdroje

1) Ameli. 2016. *Le congé maternité*. [online]. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.ameli.fr/employeurs/vos-demarches/arret-maladie-conges/le-conge-maternite/duree-du-conge-maternite.php>>.

2) Ameli. 2016. *Votre congé de paternité et d'accueil de l'enfant*. [online]. [cit. 21. 02. 2016].

Dostupné z: <<http://www.ameli.fr/assures/droits-et-demarches/par-situation-personnelle/vous-allez-avoir-un-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant.php>>.

3) Andersson, G., Duvander, A.-Z. 2005. „Gender Equality and Fertility in Sweden: A Study on the Impact of the Father's Uptake of Parental Leave on Continued Childbearing.“ *MPIDR WORKING PAPER WP 2005-013*. Germany: Max-Planck-Institut für demografische Forschung. [online]. [cit. 12. 1. 2016].

Dostupné z: <<http://www.demogr.mpg.de/Papers/Working/wp-2005-013.pdf>>.

4) CERN Document Server. 2014. *Pour une meilleure considération des familles*. [online]. [cit. 09. 04. 2016].

Dostupné z: <<https://cds.cern.ch/record/1750952?ln=fr>>.

5) ČSÚ. 2015. *Zaostřeno na ženy a muže – 2015. Sociální zabezpečení*. [online].

[cit. 27. 02. 2016].

Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/5-socialni-zabezpeceni>>.

6) ČT1, 168 hodin. 2015. *Táta nebo máma*. [online]. [cit. 15. 03. 2016].

Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/215452801100315/>>.

7) DREES. 2016. *Études a resultats: Le congé de paternité: un droit exercé par sept pères sur dix*. [online]. [cit. 22. 04. 2016].

Dostupné z: <<http://drees.social-sante.gouv.fr/IMG/pdf/er957.pdf>>.

8) European union. 2016. *Slovenia: a dynamic family policy to improve work-life balance*. [online]. [cit. 28. 03. 2016].

Dostupné z: <http://europa.eu/epic/countries/slovenia/index_en.htm>.

9) Eurostat. *Total fertility rate. Number of children per woman*. [online]. [cit. 12. 12. 2015].

Dostupné z:

<<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdde220>>.

10) Försäkringskassan. *10-dagar vid barns födelse*. [online]. [cit. 12. 01. 2016].

Dostupné z:

<http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/nar_barnet_ar_fott/10_dagar_barns_fodelse>.

11) Chmelařová, H. 2008. „Tátové v historii.“ [online] Pp. 26-34 in Plesková, K., Sedláček, L. (Eds) *Aktivní otcovství*. Brno: NESEHNUTÍ. [cit. 18. 03. 2016].

Dostupné z: <<http://www.tatadoma.cz/download/aktivni-otcovstvi.pdf>>.

12) Kundra, L. 2009. *Legislativní možnosti podpory aktivního otcovství*. [online] Praha: Otevřená společnost, o.p.s., Centrum ProEquality. [cit. 12. 03. 2016].

13) Liga otevřených mužů. 2015. *Mužská perspektiva*. [online]. [cit. 26. 03. 2016].

Dostupné z: <http://ilom.cz/wp-content/uploads/2015/11/Muzska_perspektiva_FINAL.pdf>.

14) Maříková, H. 1999. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 27. 02. 2016].

Dostupné z: <http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/143_99-6wptext.pdf>.

15) Maříková, H. 2004. Kdo jsou otcové na rodičovské dovolené? In: *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 5 (1): 1. [cit. 06. 03. 2016]. Dostupné z:

<http://www.genderonline.cz/uploads/687b6aaceaadfacc840d24602acd0d18528c91bb8_rocnik05-1-2004.pdf>.

- 16) Maříková, H., Radimská, R. 2003. *Podpora využívání rodičovské dovolené muži*. [online] Praha: Sociologický ústav AV ČR. [cit. 11. 02. 2016].
Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/956/pruzkum.pdf>>.
- 17) Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2004. *Národní zpráva o rodině*. [online] Praha. [cit. 01. 04. 2016].
Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>.
- 18) Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2008. *Metodické „doporučení“ Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Rodinná politika na úrovni krajů a obcí*. [online]. [cit. 19. 02. 2016].
Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf>.
- 19) Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. *Odborná komise pro rodinnou politiku*. [online]. [cit. 09. 02. 2016].
Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/21022>>.
- 20) Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. *Otcovská dovolená: Týden volna za 70 procent platu, návrh míří do vlády*. [online]. [cit. 09. 02. 2016].
Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/23270>>.
- 21) Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2015. *Slučitelnost profesních a rodinných rolí*. [online]. [cit. 02. 01. 2016].
Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/14472>>.
- 22) Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2016. *Rodičovský příspěvek*. [online]. [cit. 07. 11. 2015].
Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp>.
- 23) Nešporová, O. 2005. *Harmonizace rodiny a zaměstnání: Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Praha: VÚPSV. [cit. 05. 04. 2016].
Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_176.pdf>.

- 24) Novinky.cz. *Na sto mužů připadá v Česku 104 žen.* [online]. [cit. 24. 04. 2016].
Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/domaci/400764-na-sto-muzu-pripada-v-cesku-104-zen.html>>.
- 25) Nyberg, A. 2004. *Parental leave.* [online] Swedish National Institute for Working Life. [cit. 05. 03. 2016].
Dostupné z: <<http://pdf.mutual-learning-employment.net/pdf/sweden04/disspapSWE04.pdf>>.
- 26) Paloncyová, J. a kol. 2013. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice.* [online] Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 20. 02. 2016].
Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_360.pdf>.
- 27) Paloncyová, J. a kol. 2013. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice.* [online] Praha: VÚPSV, v.v.i. [cit. 09. 04. 2016].
Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_356.pdf>.
- 28) Rychtaříková, J. 2007. „Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy.“ *Geografické rozhledy* [online] (1): 2 - 3. [cit. 04. 03. 2016]. Dostupné z: <<http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2007/10/str2-9.pdf>>.
- 29) Sobotka, T., Frejka, T. 2008. *Childbearing Trends and Policies in Europe.* [online] Kniha II. [cit. 21. 02. 2016]. Dostupné z:
<https://books.google.cz/books?id=vBtUQnCXSyUC&printsec=frontcover&dq=Childbearing+Trends+and+Policies+in+Europe+book+2&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiFn5-MoM_LAhVGuhQKHZ5iADUQ6AEIGzAA#v=onepage&q=Childbearing%20Trends%20and%20Policies%20in%20Europe%20book%202&f=false>.
- 30) STEM. 2015. *Rozdělení rolí v české rodině.* [online] Praha. [cit. 11. 03. 2016].
Dostupné z: <https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/3065_1821.pdf>.
- 31) Šťastná, A. 2010. *Populační vývoj: Švédsko.* [online] Demografie. [cit. 12. 12. 2015].
Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=717>.

- 32) Šťastná, A. 2012. *Populační vývoj Francie*. [online] Demografie. [cit. 21. 02. 2016].
Dostupné z: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=805>.
- 33) Táta na plný úvazek. *O projektu*. [online]. [cit. 26. 03. 2016].
Dostupné z: <<http://www.tatanaplnyuvazek.cz/o-projektu/>>.
- 34) Táto, jak na to? *O nás*. [online]. [cit. 26. 03. 2016].
Dostupné z: <<http://tatojaknato.webnode.cz/o-nas/>>.
- 35) Tátové vítání. *O projektu*. [online]. [cit. 26. 03. 2016].
Dostupné z: <<http://www.tatovevitani.cz/tatove-vitani/o-projektu>>.
- 36) The guardian. *Swedish fathers to get third month of paid paternity leave*. [online].
[cit. 05. 04. 2016].
Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2015/may/28/swedish-fathers-paid-paternity-parental-leave>>.
- 37) Velvyslanectví Francie v Praze. 2014. *Průměrná porodnost ve Francii*. [online].
[cit. 21. 02. 2016].
Dostupné z: <<http://www.france.cz/2-01-Prumerna-porodnost-ve-Francii>>.

Seznam grafů, tabulek a map

Tabulka č. 1: Počet příjemců rodičovského příspěvku v tisících podle krajů ČR, za rok 2013 a 2014.....	35
Graf č. 1: Dělení rolí mužů a žen v rodině v (%) k roku 2015.....	13
Graf č. 2: Porovnání odpovědí (spíše souhlasím a určitě souhlasím) mužů a žen na otázku: Má muž pracovat a žena se starat o domácnost? (r. 1996, 2000 a 2015).....	17
Graf č. 3: Počet žen na rodičovské dovolené v tisících za období 2001-2014.....	35
Graf č. 4: Počet mužů na rodičovské dovolené v tisících za období 2001-2014.....	35
Graf č. 5: Muži na rodičovské dovolené ve Švédsku a v ČR v (%), 1974-2014.....	42
Graf č. 6: Počet příjemců otcovské dovolené ve Francii (v tis.) za období 2002-2014.....	47
Graf č. 7: Názory mužů a žen ve Francii na otcovskou dovolenou: příliš krátká, příliš štedrá, přiměřená.....	48
Mapa č. 1: Placená otcovská dovolená v EU k roku 2015.....	26
Mapa č. 2: Placená rodičovská dovolená pro ženy v EU k roku 2015.....	28
Mapa č. 3: Placená rodičovská dovolená pro muže v EU k roku 2015.....	28